

UNIVERZITA PALACKÉHO V OLOMOUCI

Filozofická fakulta

Katedra politologie a evropských studií

Bc. Jiřina Rychtarová

**Přístup českých nově vzniklých parlamentních stran
a hnutí k EU z pohledu typologií euroskepticismu**

Diplomová práce

Vedoucí diplomové práce: doc. Daniel Marek, Ph.D., M.A.

OLOMOUC 2019

Prohlašuji, že jsem předkládanou diplomovou práci vypracovala samostatně na základě uvedených pramenů a literatury.

V Olomouci 24. 4. 2019

.....

Tímto bych chtěla poděkovat doc. Danielu Markovi, Ph.D., M.A., za odborné vedení, cenné připomínky a rady, které napomohly k vypracování této diplomové práce. Dále děkuji manželovi, který mi nejen pomáhal, ale i poskytoval cenné rady. A v neposlední řadě bych chtěla poděkovat své rodině, která mě podržela nejen při psaní této práce, ale i po celou dobu studia.

Obsah

ÚVOD.....	5
1 Typologie přístupů k evropské integraci	12
1.1 Typologie Paula Taggarta a Alekse Szczerbiaka	14
1.2 Typologie Petra Kopeckého a Case Muddeho.....	17
1.3 Typologie Chrise Flooda.....	20
1.4 Typologie Petra Kanioka.....	22
1.5 Typologie Nicolý Contiho a Luky Verzichelliho	24
1.6 Typologie Sørenena Riishøje.....	26
1.7 Metody analýzy	28
1.7.1 Návrh vlastní typologie	29
2 České nově vzniklé parlamentní politické strany a hnutí	32
2.1 ANO 2011	33
2.1.1 Vznik a vývoj strany.....	33
2.1.2 Analýza stranických dokumentů	36
2.1.3 Aplikace navržené typologie	40
2.2 Česká pirátská strana (Piráti)	42
2.2.1 Vznik a vývoj strany.....	42
2.2.2 Analýza stranických dokumentů	44
2.2.3 Aplikace navržené typologie	47
2.3 Svoboda a přímá demokracie – Tomio Okamura (SPD).....	49
2.3.1 Vznik a vývoj strany.....	49
2.3.2 Analýza stranických dokumentů	50
2.3.3 Aplikace navržené typologie	53
2.4 STAROSTOVÉ A NEZÁVISLÍ (STAN).....	54
2.4.1 Vznik a vývoj strany.....	54

2.4.2 Analýza stranických dokumentů	57
2.4.3 Aplikace navržené typologie	60
2.5 TOP 09.....	62
2.5.1 Vznik a vývoj strany.....	62
2.5.2 Analýza stranických dokumentů	63
2.5.3 Aplikace navržené typologie	65
ZÁVĚR.....	67
SEZNAM PRAMENŮ A LITERATURY.....	72
Prameny	72
Literatura.....	82
SEZNAM POUŽITÝCH ZKRATEK	91
SEZNAM GRAFŮ	92
SEZNAM OBRÁZKŮ	93
SEZNAM TABULEK.....	94
ABSTRAKT.....	95
ABSTRACT	95

ÚVOD

Samostatná Česká republika má za sebou téměř 30 let demokratického rozvoje. Po pádu komunistického režimu v roce 1989 došlo k vytvoření základů demokratického politického systému spolu s významnou proměnou zahraničních vztahů. Velmi podstatnou motivační i symbolickou roli sehrála integrace do struktur západního světa,¹ respektive hlavním cílem se stalo členství v mezinárodních organizacích, jako je Evropské Společenství (ES) a Severoatlantická aliance (NATO). Jednou z prvotních priorit nové, tehdy ještě československé vlády² bylo jasné definování zahraničněpolitických cílů. Do tohoto období se proto datuje velký počet velmi významných milníků, jež následně utvořily souhrnný a jednotný koncept zahraniční politiky. Jedná se například o uzavření prvních dohod mezi ES (později EU) a zeměmi střední a východní Evropy (SVE), definitivní podání přihlášky ke členství v EU v roce 1996 nebo český vstup do NATO v roce 1999.

O vstupu do EU a svém budoucím západním směřování rozhodla česká společnost v dosud jediném konaném celostátním ústavním referendu v roce 2003, v němž téměř 78 % českých občanů deklarovalo svůj postoj ve prospěch této integrace. Česká republika spolu s dalšími devíti³ kandidátskými zeměmi vstoupila do EU o rok později, respektive v květnu 2004. Svým přistoupením se vzdala části svých pravomocí a dala jasně najevo, jakým politickým směrem se bude republika nadále ubírat a jaké hodnoty chtěla ve všeobecném kontextu vyznávat. V důsledku těchto událostí byla evropská tematika nevyhnutelně zařazena do volebních programů národních politických stran. Vstupem do obou mezinárodních struktur⁴ byly naplněny cíle vytyčené v 90. letech, a země se tak integrovala do společenství západních demokratických států.

Počáteční euforii z období těsně po vstupu později vystřídalý dílčí problémy a krize jak na půdě EU, tak i na národní úrovni, což mělo nevyhnutelný dopad na občany. Nepřípravenost, všeobecná nejistota spojená s nedostatkem nadšení

¹ Jedná se o západní Evropu, která nebyla součástí Sovětského svazu 2. poloviny 90. let.

² Od roku 1993 mluvíme o nově vzniklé české vládě.

³ Polsko, Maďarsko, Slovensko, Slovinsko, Estonsko, Lotyšsko, Litva, Malta a Kypr.

⁴ EU i NATO.

a rostoucím veřejným i elitním skepticismem, tak lze charakterizovat moment samotného přistoupení (Rohrschneider, Whitefield 2006: 142). Následné konsekvence, jako je absence zkušeností s evropskou politikou, euroskepticismus Václava Klause staršího⁵ či ekonomická krize v roce 2008,⁶ představují jen zlomky dopadů na českou i evropskou politickou scénu a lze je považovat za počáteční příčiny internalizace a legitimizace euroskepticismu na české politické scéně. Mezi současné a nedávné výzvy je možné zařadit migrační krizi či řeckou dluhovou krizi, díky nimž se český euroskepticismus nadále prohlubuje. Tyto faktory se odrážejí ve vnímání Evropské unie obyvateli členských zemí a mohou vést k nárůstu sympatií k euroskeptickým politickým stranám. O složení národního parlamentu a jeho postoji vůči EU rozhodují voliči, kteří volbou vyjadřují své postoje a přenášejí pravomoci na volenou stranu. Stranické dokumenty, zvláště pak volební programy, jsou pro elektorát velmi zásadní a postoj k EU by v nich měl být řádně definován. Euroskepticismus představuje fenomén, který se následkem výše zmíněných událostí čím dál víc dostává do pozornosti veřejnosti. Euroskepticismus se na politické scéně neetabluje pouze v ČR, podobné tendence je možné sledovat rovněž v dalších členských zemích, které v relativně nedávné době vstupovaly do EU se stejným přesvědčením a entuziasmem jako ČR.

V případě ČR se mimo jiné vyskytuje zajímavý paradox, a to v situacích, kdy jsou euroskeptické strany voleny proevropsky naladěnými voliči a naopak.⁷ I přes tyto rozličnosti je u tradičních volebních stran jejich postoj k EU víceméně zřejmý a konstantní. V posledních letech se však na české politické scéně setkáváme s novými politickými uskupeními. Za počátek bodu zlomu v českém

⁵ Václav Klaus starší, tehdejší prezident ČR, patří k předním euroskeptikům. Například v roce 2008 veřejně kritizoval znění Lisabonské smlouvy a záměrně oddaloval její ratifikaci. Česká republika tak byla poslední ze členských zemí, která smlouvu schválila.

⁶ Euroskepticismus nenarůstal jen v České republice, ale i v okolních státech. Jako příklad lze uvést francouzskou Národní frontu, v jejímž čele se vytřídali pravicově nacionalistický politik Jean-Marie Le Pen a jeho dcera Marine Le Penová, kteří zastávali euroskeptické názory. Dalším příkladem je nizozemská Strana pro svobodu (PVV) vedená Geertem Wildersem.

⁷ Například parlamentní strana ODS, která i přes své euroskeptické názory disponuje proevropskými názory ze strany voličů, nebo strana ČSSD, která se naopak vyznačuje euroskepticky naladěným volebním elektorátem.

stranickém systému lze pokládat rok 2009, kdy vznikla strana TOP 09,⁸ a následující rok 2010, v němž se do parlamentu probojovaly hned dvě nové politické strany – TOP 09 a Věci veřejné. Od tohoto okamžiku začaly vznikat další politická hnutí a strany, což ovlivňuje nejen český stranický systém, ale rovněž vnímání EU ve veřejném prostoru. Euroskeptické postoje ve velmi významné míře ovlivňují ideologie politických stran, a to nejen v kontextu volebních programů. Klíčovou roli hraje i rétorika lídrů či širšího vedení strany, které také mají přímý vliv na veřejné mínění občanů.

Česká republika bývá často označována za euroskeptický národ (Pohlman 2003, Taggart, Szczerbiak 2004 aj.). Cílem této diplomové práce je analyzovat způsoby, jakými se vybrané politické strany staví k evropské tematice, a identifikovat konkrétní euroskeptické subjekty. Na základě potřeb analýzy byly definovány tyto výzkumné otázky:

- 1. Je některý ze zkoumaných politických subjektů vyloženě proevropský či naopak protievropský?*
- 2. Jaké jsou zdroje stranického euroskepticismu u jednotlivých politických subjektů?*

Na základě teorie a výzkumných otázek byla stanovena následující hypotéza:

Hypotéza H: Na základě aplikace uzpůsobené verze představených typologií euroskepticismu lze konstatovat, že míra euroskepticismu u zkoumaných nově vzniklých politických subjektů závisí na ideologickém zařazení na pravolevé škále.

Výběr zkoumaných subjektů je eliminován hned několika kritérii. Rozsah práce bude vymezen aktivní participací nových stran na českém stranickém systému, respektive parlamentními volbami České republiky v roce 2010. Toto kritérium je do výzkumu zařazeno kvůli politickému hnutí STAROSTOVÉ A NEZÁVISLÍ (dále jen STAN). Toto hnutí vzniklo již v roce 2004, ale na celostátní úroveň se etablovalo až ve volbách 2017. Za určitý počátek působení

⁸ Strana TOP 09 vznikla odštěpením od strany KDU-ČSL. Důsledkem štěpení těchto dvou stran bylo nepřekonání 5% klauzule strany KDU-ČSL a volební prohra v parlamentních volbách v roce 2010.

tohoto hnutí v celostátní politice lze považovat volby v roce 2010, kdy byli občany zvoleni v koalici společně se stranou TOP 09. Vzhledem ke skutečnosti, že se nejednalo o plnohodnotnou politickou koalici, ale pouze o úzkou spolupráci, oba tyto politické subjekty obešly zákon č. 247/1995 Sb., § 49. V něm je jednoznačně definováno, že koalice složené ze dvou politických stran, popřípadě politických hnutí, musejí ve volbách překonat hranici deseti procent z celkového počtu platných hlasů (zakonyprolidi.cz). TOP 09 a STAN sice ve volbách 2010⁹ tuto hranici překonaly, avšak z právního hlediska se o klasickou koalici nejednalo. Politické subjekty budou v diplomové práci analyzovány do prvního kvartálu roku 2019, je však zapotřebí jednoznačně definovat, které strany budou zkoumány. Pro tuto práci byl zvolen Sartoriho kvalitativní způsob výběru stran a jeho definice relevantní strany. V rámci tohoto vymezení je nutné vybrat strany s koaličním nebo vyděračským potenciálem. Koaliční potenciál spočívá ve schopnosti potřebnosti a participaci na vládě, vyděračský potenciál je definován schopnostmi strany účinně blokovat sestavení určitých koalic či přijetí legislativy (Sartori 2005). V souladu s typologií Seana Hanleyho, který označuje nové strany jako „nepůvodní“¹⁰, protože se nezúčastnily transformace stranického systému po komunistickém režimu 20. století, budou vybrány pouze nové netradiční politické subjekty (Hanley 2010a: 121).

Na základě stanovených kritérií budou analyzovány tyto politické strany a hnutí:

ANO 2011

Česká pirátská strana (Piráti)

*Svoboda a přímá demokracie – Tomio Okamura (SPD)*¹⁰

STAROSTOVÉ A NEZÁVISLÍ (STAN)

TOP 09

⁹ Politické subjekty dosáhly 16,70 % hlasů (volby.cz).

¹⁰ Strana SPD vznikla odštěpením strany Úsvit – Národní koalice, která v roce 2015 zanikla. Je tudíž záměrně z analýzy vyřazena.

Dle typologie malých stran definované Paulem Lucardiem a Allanem Sikkem lze strany kategorizovat podle původu a nastavené role. V kontextu této typologie rozlišujeme:

- *Mluvčí (prolocutors)*, zastupující přehlížená a opomíjená témata.
- *Očišťovatele (purifiers; purifying parties)*, vyjadřující principiální a autentické stranické tradice, které jsou často oslabovány etablovanými stranami.
- *Proroky (prophets; prophetic parties)*, vnášející nová ideologická témata v závislosti na nových či aktuálních tématech, jako je ekologická krize či migrace (Lucardie 2000: 175–185).
- *Projekt novosti (newness)*, podle Alana Sikka slibuje očištění od nekalostí v politice, jako je například korupce apod. (Sikk 2010: 467).

S využitím této typologie lze strany kategorizovat a specifikovat jejich původ. Do první kategorie nových stran – mluvčí – autor řadí stranu STAN, do kategorie očišťovatelů pak stranu TOP 09, a to z důvodu vyjadřování stranických tradic a silné ideologické motivace. Do kategorie proroků spadají Piráti a SPD, jelikož prosazují a manifestují ideologická témata. Ačkoliv se autor nezabývá stranou ANO 2011 ani Úsvitem, na základě jeho kategorizace lze tyto strany rovněž začlenit mezi proroky (anobudelip.cz, pirati.cz, spd.cz, starostove-nezavisli.cz, top09.cz, Hanley 2011: 120–124).

Zkoumání postojů politických stran a hnutí není ryze novou oblastí, přesto se těší poměrně značnému zájmu u odborné i laické veřejnosti. Z metodologického hlediska je předkládaná diplomová práce kvalitativní případovou studií, v níž se praktikuje sběr velkého množství dat. Tato metodika se používá u průzkumného, popisného a vysvětlujícího typu výzkumů, a je proto pro analýzy zvolené v této diplomové práci ideální. Cílem je identifikace postojů pěti politických subjektů k problematice evropské integrace, bude se tudíž jednat konkrétně o výzkumnou případovou studii s více než jedním případem (Hendl 2005: 104). Dle metodologického konceptu autora Roberta Yina platí, že případová studie je strategií pro zkoumání jevu v přítomnosti a v jeho reálném kontextu. Za klíčové aspekty označil empirické shromažďování dat, komparativní studii a strategii sběru dat (Yin 2009). U případové studie musíme dbát na to, aby detailní analýza případu byla zvolena jako objekt výzkumu, a rovněž specifikovat

tematickou či časovou ohraničenost (Kořan 2008: 32–33). Na základě výsledků kvalitativní analýzy rozboru částí stranických volebních dokumentů bude identifikován a interpretován postoj politických subjektů k EU. Součástí výzkumné metodologie bude i obsahová analýza, představující systematickou a objektivní interpretaci obsahových textových dat (Hsieh, Shannon 2005). S využitím této analýzy bude následně zkoumán časový vývoj a systematicky zpracována data.

Diplomová práce se skládá ze dvou hlavních kapitol, jež představují teoretickou a analytickou část. První kapitola popisuje teoretický rámec, v němž budou představeny jednotlivé klasifikace postojů politických subjektů k Evropské unii. Rovněž budou v této kapitole zmíněny typologie euroskepticismu, konkrétně původní i revidovaná typologie Paula Taggarta a Alekse Szczerbiaka, Petra Kopeckého a Case Muddeho, Chrise Flooda, Nicolo Contiho, Sorena Riishøje a Petra Kanioka. V závěru této kapitoly bude definována konkrétní metoda analýzy, která bude využita v analytické části práce. Druhá kapitola, tj. analytická část předkládané diplomové práce, bude konstruována na základě charakteristiky politických subjektů a zkoumání stranických dokumentů, zejména volebních programů. S využitím empiricko-analytického přístupu se zaměří na nově vzniklé politické strany a hnutí s časovým vymezením od roku 2010. Jedná se o některé současné parlamentní strany, konkrétně ANO 2011, Piráti, TOP 09, SPD a STAN. Po představení jednotlivých politických subjektů na ně bude aplikována typologie vymezená v metodologické části první kapitoly. Na základě výsledků analýzy a aplikace bude stanoven závěr.

Východiskem pro teoretické ukotvení tématu práce je především zahraniční literatura, jelikož česká politologie dosud nedisponuje velkým množstvím relevantních zdrojů. Kvalitní a užitečné zdroje však samozřejmě existují i u nás. Prvním významným zdrojem bude sborník od autorů Alekse Szczerbiaka a Paula Taggarta *Opposing Europe? The comparative Party Politics of Euroscepticism, Theorizing Party-Based Euroscepticism: Problems of Definition, Measurement and Casuality* nebo *Parties, positions and Europe: Euroscepticism in the EU*. Paul Taggart se zasloužil o první teoretické vymezení euroskepticismu již v roce 1998 ve svém příspěvku pro *European Journal of Political Research* *A Touchstone of Dissent: Euroscepticism in Contemporary Western European*

Party Systems. V tomto kontextu je uvedena dvojice autorů stěžejní pro tuto diplomovou práci. Významnými badateli byli i Petr Kopecký spolu s Casem Muddym, kteří svou tvorbou přispějí k teoretickému vymezení v této práci článkem *The Two sides of Euroscepticism. Party Position on European Integration in East Central Europe*. Rovněž budou zahrnuty závěry článku Christophera Flooda *Ideological Factors in Party Alignments on the EU: A Comparison of Three Cases*. Produkce české politologie je v této oblasti poměrně skromná. Za jistou výjimku lze označit předního českého výzkumníka Petra Kanioka a jeho přínosy české literatuře o euroskepticismu v článcích *Uchopení neuchopitelného? Stranický euroskepticismus v kontextu pozitivních postojů politických stran k EU a Evropeanisté, eurogovernmentalisté a euroskeptici: reflexe euroskepticismu a jeho stranických projevů*. Článek *Party Attitudes to European Integration: A Longitudinal Analysis of the Italian Case* je, jak již název napovídá, dílo významného autora Nicolò Contiho, jenž svými příspěvky prohloubil nejen italský postoj k evropské integraci, ale jeho teorii lze využít i v globálním měřítku. Posledním, nikoli však méně významným autorem je Søren Riishøj se svým příspěvkem *Europeanisation and Euroscepticism. Experiences from Poland and the Czech Republic*, v němž se zaměřil na teoretické vymezení euroskepticismu v Polsku a České republice.

Druhá kapitola, tj. analytická část práce, bude vycházet primárně z programových dokumentů, které jsou snadno dostupné na internetových stránkách. Jedná se o oficiální webové stránky politických stran a hnutí – www.anobudelip.cz, www.pirati.cz, www.top09.cz www.spd.cz, a www.starostove-nezavisli.cz.

1 Typologie přístupů k evropské integraci

Euroskepticismus se v poslední době stává často studovaným a diskutovaným politickým tématem, a to jak v českém, tak v zahraničním prostředí. Na první pohled by se mohlo zdát, že je tento termín zcela jednoznačný a kategoricky vymezený. Tato skutečnost je však relevantní. Počátky euroskepticismu jsou přičítány stranám konzervativců a labouristů ve Velké Británii (VB), kteří vyjadřovali svůj nesouhlas se členstvím v EU. Britský deník *The Times* publikoval v roce 1985 článek, v němž byla VB označena jako „anti-marketeer“,¹¹ popisující zásadní nesouhlas s účastí na evropském integračním procesu. Termín euroskepticismus jako takový se poprvé objevil o rok později, taktéž v článku deníku *The Times*, a definoval euroskeptika jako osobu, která není nadšená z toho, jak se rozšiřují a prohlubují pravomoci tehdejšího ES (Harmsen, Spiering 2004: 15–16). Poslední dvě desetiletí se nesou ve znamení časté integrace, počet členských zemí v EU se téměř zdvojnásobil. Hlavní výtkou euroskeptiků je postupně se zvyšující nezávislost institucí EU (EP a EK) na členských státech, nárůst politické dimenze evropské integrace a postupně se zvyšující výskyt třecích ploch v EU¹² (Di Mauro, Memoli 2016: 5). Nemalý podíl na zvyšování míry euroskepticismu má i vznik eurozóny. Některé státy ji vnímají negativně, a to především kvůli ztrátě dalšího aspektu národní identity, v tomto případě vlastní měny. Jiné státy jsou skeptické vůči stávajícím problémovým členům, jako je například Řecko.

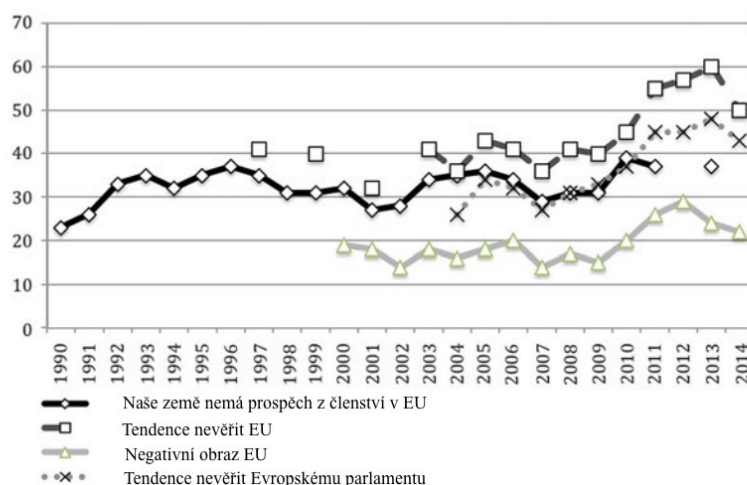
V posledních letech se politické strany postupně mění. Dřívější proevropské strany se stávají okrajovými, extremistickými a často se věnují kontroverzním tématům.¹³ Okrajové pravicové i levicové strany, které často veřejně projevují nesouhlas s EU (většinou z rozdílných důvodů), zaznamenávají v posledních dvaceti letech prudký nárůst popularity. V důsledku toho získává evropská

¹¹ V překladu do českého jazyka se jedná o nesouhlas s trhem, tedy s jednotným trhem EU.

¹² Tímto je myšlena větší politizace Unie, spojená se zvyšující se nezávislostí nadnárodních institucí. Do třecích ploch je možné začlenit vyjednávání klíčových smluv (Maastrichtská, Lisabonská apod.).

¹³ Témata jako migrace, společná měna apod.

tematika v programatice politických stran více a více prostoru. Tyto strany těží především ze svého populismu založeného na kritice EU. Euroskepticismus se díky účasti těchto stran na vládě dostává do centra politického dění (Topaloff 2012: 7). Francouzská autorka Cécile Leconte označila tento trend za tzv. „*novou politiku*“ (Leconte 2010: 44). Dnes je euroskepticismus součástí každé národní politiky členů EU. Obecně je trend prohlubujícího se kritického vnímání EU dle Harmse a Spieringa nevyhnutelný, což způsobuje neustálý pokles důvěry v evropské instituce a podpory integračního procesu, viz následující graf (Guerra, Serricchio in Topaloff 2012: 9).

Graf č. 1: Euroskeptické vnímání EU členskými státy (Di Mauro, Memoli 2016: 4).

Podle autorů Di Maura a Memoliho (Di Mauro, Memoli 2016: 8) se v současné době euroskepticismus prohlubuje, a to z důvodu zvětšující se propasti mezi občany a evropskou elitou. Tento jev je označován jako demokratický deficit a představuje výzvu pro politický i společenský diskurz (Brack, Startin 2015: 240). Česká republika je ve vztahu k EU mnohými autory považována za jednu z nejvíce euroskeptických a nejkritičtější profilovaných zemí současné unijní osmadvacítky (Boros, Vasali 2013: 8). Autoři Boros a Vasali dělí euroskeptické země podle příčiny jejich kritického postoje k EU. V České republice jsou mimo jiné důvodem euroskepticismu historické konflikty.¹⁴ Spolu

¹⁴ Jedním z takových případů byla mnichovská dohoda, která byla vyvrcholením snah Adolfa Hitlera narušit demokratické Československo. Jako další důvod lze uvést okupaci Sovětským svazem atd.

s Českou republikou řadí do této kategorie i VB a Maďarsko. Dalšími kategoriemi jsou země poznamenané ekonomickou krizí (Portugalsko, Španělsko, Řecko a Kypr) a země odmítající konkrétní politiku EU, např. Estonsko – kohezní politika (Veebel 2017: 93) (Boros, Vasali in Just 2015: 115). Na přelomu minulého a nynějšího tisíciletí bylo vydáno několik prací, které se pokusily zachytit euroskepticismus a jeho stranické projevy (Conti 2003, Conti a Verzichelli 2004, Flood a Usherwood 2005, Kopecký a Mudde 2002, Riishøj 2004, Taggart 1998, Taggart a Szczerbiak 2003). Tito autoři zdůraznili společenský a historický základ pro euroskeptické postoje. Ambicí následného textu je reflexe vybraných typologií a následné využití této reflexe k vytvoření návrhu nové konceptualizace euroskepticismu, jež bude dále aplikována v této diplomové práci.

1.1 Typologie Paula Taggarta a Alekse Szczerbiaka

Vůbec první definici euroskepticismu do akademického světa přinesl britský politolog Paul Taggart, který jej přesně vymezil jako „*kvalifikovanou opozici, nekvalifikovanou a celkovou opozici vůči procesu evropské integrace*“ (Taggart 1998: 365). Samotná definice již predikuje možnost různých stupňů euroskepticismu, což naznačuje konceptualizaci potenciální velikosti významu euroskepticismu (Rovný 2004: 32). V tomto článku se Paul Taggart zabýval euroskepticismem v tehdejších členských zemích¹⁵ a mimo jiné zdůraznil, že euroskepticismus zahrnuje celkem tři postoje vůči EU. První skupinou jsou státy vyjadřující absolutní protiintegrační postavení, a důsledkem toho je pak jejich negativní postoj vůči EU. Druhou skupinu tvoří státy, jež nejsou zásadně proti evropské integraci. Třetí skupina zahrnuje státy, které se vymezují proti evropské integraci, ale z důvodu geografického a společenského vyloučení. Autor mimo jiné klasifikoval euroskeptické strany do čtyř typů. Prvním typem je tzv. *single-issue euroskeptická strana*, která nejen vyjadřuje opozici vůči EU, ale zároveň intervenuje k mobilizaci občanů prostřednictvím protievropských témat. Typickým příkladem je Lidové hnutí proti EU v Dánsku. Druhý typ

¹⁵ EU 15 – Belgie, Dánsko, Francie, Irsko, Itálie, Lucembursko, Německo, Nizozemsko, Portugalsko, Řecko, Spojené království, Španělsko, Rakousko, Švédsko a Finsko.

protievropské strany je klasifikován jako tzv. *protestní strana*, která je charakteristická jen částečným euroskepticismem, typickým pro vládní nebo koaliční strany, jako byla například francouzská Komunistická strana. Tzv. *etablovaná strana* představuje třetí typ euroskeptické strany a je definována jako vládní strana nebo strana sympatizující s vládními stranami již vzniklými jako primárně euroskeptické. Posledním typem je tzv. *euroskeptická frakce v mainstreamových stranách*, což představuje část strany (frakci), která na rozdíl od zbytku strany vyjadřuje euroskeptické názory. Jako příklad autor uvádí euroskeptické křídlo Konzervativní strany ve VB (Tamtéž 1998: 367–369). Taggartova definice byla v letech 2001 a 2002 postupně upřesněna, a položila tak základ dalším typologiím. Autoři Paul Taggart a Aleks Szczerbiak rozdělili euroskeptické postoje na „tvrdý“ a „měkký“ euroskepticismus.

Tvrký euroskepticismus podle nich obsahuje „*principiální opozici proti EU a evropské integraci, a proto strany, které tuto pozici zastávají, požadují stažení své země z EU*“ (Taggart, Szczerbiak 2001: 10). Principiální výhrada euroskeptických stran vůči EU vychází z hlubokého přesvědčení, tj. že EU je v rozporu s vyznávanými hodnotami daného státu (Tamtéž). Dle uvedených autorů lze politické strany klasifikovat dvěma metodami. První metoda hodnotí, zda je program strany namířen čistě jen na opozici vůči EU. Druhá metoda posuzuje postoj strany na základě interpretace a vyjadřování o EU. Klíčovým aspektem tvrdého euroskepticismu je skutečnost, zda je strana kapitalistická, socialistická, neoliberalní, byrokratická či jinak v závislosti na ideologickém postavení označovaná (Taggart, Szczerbiak 2002: 7). Příkladem tvrdého euroskepticismu je dle nich Komunistická strana Čech a Moravy (KSČM) (Taggart, Szczerbiak 2001: 13).

Měkký euroskepticismus byl naopak definován jako politika, v níž „... *není přítomna principiální námitka proti evropské integraci či proti členství v EU, ale obsahuje námitky vůči jedné či více politických oblastí, které vedou k vyjádření kvalifikované opozice proti EU*“ (Taggart, Szczerbiak 2002: 12). Dle autorů může být měkký euroskepticismus dále dělen na *politický euroskepticismus* a *euroskepticismus národních zájmů*. Akteři této frakce euroskepticismu zastávají kvalifikovanou opozici vůči EU v jedné nebo více politikách, nebo takovou opozici zastávají tehdy, pokud mají pocit, že „*národní zájem*“ je v rozporu se

směřováním EU (Taggart, Szczerbiak 2001: 10). V České republice zastávala měkký euroskepticismus strana Sdružení pro republiku – Republikánská strana Československa (SPR – RSČ) vedená populistickým lídrem Miroslavem Sládkem. Dalším příkladem měkkého euroskepticismu je ODS pod vedením Václava Klause staršího, která kritizovala byrokracii EU a vzrůstající politickou integraci Unie (Szczerbiak, Taggart 2001: 18).

Taggartova a Szczerbiakova typologie vyvolala pozitivní i negativní ohlasy. Kriticky se vůči definici měkkého euroskepticismu vyjádřil český politolog Petr Kaniok, který ačkoli nemá zásadní potíže s autory definovaným tvrdým euroskepticismem, nesouhlasí s tím, že souhlas s evropským integračním procesem značí euroskepticismus. Dle jeho názoru hrozí nebezpečí, že do euroskepticismu budou zahrnuty i postoje, které jsou spíše reflexí střetu mezi zastánci supranacionálního a intergovernmentálního¹⁶ pojetí integrace (Kaniok 2005: 155). Další souhrn výtek předložili autoři Petr Kopecký a Cas Mudde, podle nichž Szczerbiakův a Taggartův koncept vykazuje čtyři slabiny. Konkrétně je opět kritizováno široké pojetí měkkého euroskepticismu, rozlišení mezi tvrdým a měkkým euroskepticismem, nejasnost kritérií použitých ke spojení a oddělení obou forem skepticismu a v neposlední řadě nedostatečné ideové rozlišení mezi evropskou integrací a soudobým ztělesněním EU (Kopeček 2004: 242).

Na základě obsáhlé reflexe Kopeckého a Muddova schématu provedli Taggart se Szczerbiakem revizi původní typologie. Kritika je podle nich v mnoha ohledech relevantní, a proto debatu o přesnější definici stranického euroskepticismu posunula. Další výzkum přispěje k debatě o dopadech evropské integrace na domácí politiku i na stranickou politiku obecně (Szczerbiak, Taggart 2008b: 260).

Revidovaný tvrdý euroskepticismus zmiňovaní autoři označili za „*principiální opozici vůči EU a evropské integraci, jež je založena na přenesení pravomocí na nadnárodní instituci, jakou je EU*“ (Szczerbiak, Taggart 2008a: 7).

Revidovaný měkký euroskepticismus byl pak definován jako „*souhlas s projektem evropské integrace a s členstvím v EU, jenž přenáší pravomoci na*

¹⁶ V tomto ohledu se jedná o podporu buď přístupu mezivládního, nebo nadnárodního.

nadnárodní instituci, jakou je EU, ale existuje zde opozice vůči současnému nebo plánovanému směru integrace“ (Tamtéž: 8).

V porovnání obou verzí Szczerbiakova a Taggartova vymezení nová typologie lépe upřesňuje a odděluje oba typy euroskepticismu. Pro větší přehlednost jsou obě verze typologií zobrazeny v následující tabulce.

	Tvrký euroskepticismus	Měkký euroskepticismus
Původní verze	Principiální opozice vůči EU a evropské integraci, která ve svém důsledku vede k požadavku strany na vystoupení z EU. Politika strany je namířena proti projektu evropské integrace jako takovému.	Strana se nestaví principiálně proti EU a evropské integraci, ale v její programatice je možno identifikovat jednu nebo více výhrad vedoucích k vyjádření opozice vůči EU.
Nová verze	Principiální opozice vůči projektu evropské integrace, a to především ve smyslu odmítání transferu moci směrem k nadnárodním institucím.	Absence principiální kritiky, ale přítomnost opozice vůči současnému či plánovanému nárůstu kompetencí a suverenity EU.

Tabulka č. 1: Tabulka obsahující obě verze typologie (autorka).

1.2 Typologie Petra Kopeckého a Case Muddeho

Reakcí na rozdělení euroskepticismu podle Paula Taggarta a Alekse Szczerbiaka byl vznik nové typologie od Petra Kopeckého a Case Muddeho. Jejich alternativní způsob kategorizace opozice vůči EU byl definován méně inkluzivně, ale zato mnohem specifičtěji. Hlavním diferencujícím znakem ve srovnání s typologií měkkého a tvrdého euroskepticismu je rozšíření o rozměr *pozitivních postojů*, kdy autoři člení podporu evropské integrace na *rozptýlenou* a *zvláštní*. Rozdělením na dvě kategorie rozlišují podporu evropské integrace a EU jako takové (Kopecký, Mudde 2002: 300). Namísto důrazu na podporu členství v EU zaměřili svou klasifikaci na princip odevzdání suverenity směrem k nadnárodním strukturám a na postoj k dalšímu rozšíření suverenity EU (Kaniok 2011: 85). Novou typologizaci se ve své práci snaží aplikovat na země Visegrádské čtyřky.

V rámci dělení postojů na zmíněné dvě dimenze navrhli autoři dvojdimenzionální členění k rozlišení vztahu k EU. První dimenze – podpora myšlenek evropské integrace – zahrnuje *eurofilů* a *eurofobů*. Eurofilové věří v myšlenku evropské integrace, která je základem EU, ve sdílenou suverenitu (politický prvek) a v integrovanou liberální tržní ekonomiku (ekonomický prvek). Řadíme mezi ně např. federalisty, kteří vidí evropskou integraci jako projekt vytvoření nadnárodního uskupení. Typickými zástupci jsou Jean Monnet či Robert Schuman. Naopak eurofobové nepodporují a často vůbec nesouhlasí s evropskou integrací, na níž stojí komplexní ideologie EU. Eurofobními aktéry jsou především nacionalisté, socialisté a izolacionáři zastávající názor, že prohlubující se integrace je nesmyslem celé Unie, a to zejména kvůli rozdílům mezi členskými zeměmi. Nejlepším příkladem izolacionistického přístupu je Strana nezávislosti Spojeného království UKIP (Kopecký, Mudde 2002: 301).

Druhá dimenze – podpora EU – je tvořena *optimisty EU* a *pesimisty EU*. Optimisté vnímají současný vývoj EU a její další rozvoj velmi pozitivně. Patří sem i strany, jež sice vyjadřují dílčí kritiku na úkor EU, ale stále ji považují za nezbytný nástroj podpory politických, institucionálních a sociálních prvků. Příkladem je Polská lidová strana kritizující zemědělskou politiku EU. Naproti tomu pesimisté nepodporují současný stav EU a negativně se vymezují vůči další integraci Unie. I přes tento nesouhlas však nutně nemusí dojít k odmítání členství v EU, nýbrž jen k vnímání současného stavu jako odchylky od základních myšlenek evropské integrace (Tamtéž: 302).

Autoři na základě těchto dvou dimenzí navrhli čtyři ideální kategorie stranických postojů k EU. Spojením eurofilů a optimistů vznikají *euroentuziasté* podporující současnou trajektorii EU a další evropskou integraci. Kombinací eurofilů a pesimistů vznikají naopak *euroskeptici*, podporující projekt evropské integrace jako celku, ale nesouhlasící se současnou i budoucí trajektorií EU. *Europragmatici* vznikají spojením optimistů a eurofobů, zastávají negativní názor vůči evropské integraci, avšak úloha EU je pro ně přijatelná. Tato skupina je tvořena stranami s nepevně zakotvenou ideologií, které vyjadřují svůj názor na základě utilitárních úvah pro své vlastní zájmy. Poslední definovanou skupinou jsou *euroodmítači*, kteří vznikli kombinací pesimistů a eurofobů. Jsou ideově protiintegrační a odmítají taktéž současné i budoucí směřování EU (Tamtéž:

303). Pro větší přehlednost je tato čtyřčlenná typologie znázorněna v následující tabulce.

Podpora evropské integrace			
Podpora EU		Eurofilové	Eurofobové
	Optimisté EU	Euroentuziasté	Europragmatici
	Pesimisté EU	Euroskeptici	Euroodmítači

Tabulka č. 2: Typologie dle Kopeckého a Muddeho (Kopecký, Mudde 2002)

Česká republika je dle autorů vnímána jako nejvíce euroskeptická ze zemí Visegrádské čtyřky. Studium názorů českých politiků ukázalo, že většina z nich vnímá EU jako nutné zlo a že rovněž převažují obavy ze ztráty národní svrchovanosti a socialismu bruselské byrokracie. Mezi euroentuziasty je zařazena ČSSD podporující integraci a rozvoj EU jako moderní sociálnědemokratický projekt. Mezi největší protievropské strany patří ODS a KSČM. Obě strany vykazují silné prvky odmítání EU, ale každá z nich je kritická vůči jiným dimenzím. I přes svou skepsi vidí ODS na Unii jedno pozitivum, a tím je ekonomická integrace – jednotný trh. Tím, že strana podporuje základní ideu evropské integrace, ale zároveň odmítá současný vývoj EU, je zařazena mezi euroskeptiky. Naproti tomu KSČM je kritická nejen k evropské integraci, ale i k současné trajektorii EU, a je tudíž zařazena mezi euroodmítače. Kopecký s Muddem mimo jiné tvrdí, že existuje dělicí linie mezi stranickou elitou a členy, která by stranu mohla přiřadit ke kategorii europragmatici (Tamtéž: 306).

Tato alternativní koncepce významně posunula debatu o euroskepticismu, a řadí se tak k významným zdrojům zkoumání stranických postojů k EU. I přes tento úspěch je však typologizace podrobena širší kritice. Dle Sofie Vasipoulouové postrádá klasifikace analytickou přesnost v oblasti spolupráce stran na úrovni EU a nespecifikuje části aktuálního integračního procesu, proti němuž se strany postavily. Velké kritiky se dostává *europragmatikům*, jelikož se v zemích SVE takřka neobjevují, tudíž není tento typ dle autorky přínosný (Vasilopoulou 2019: 4). Naopak Jan Rovný na této typologii oceňuje přístup autorů k ideologii a její strategii. Tvrdí, že jejich konkrétní zaměření se na

ideologii v euroskepticismu je příznivé v rámci hledání vztahu mezi specifickými stranickými skupinami a různými stupni euroskepticismu (Rovný 2004: 35).

1.3 Typologie Chrise Flooda

Nejambicióznějším a nejrozsáhlejším pokusem o klasifikační schéma zahrnující široké spektrum stranických postojů v Evropě je typologie Chrise Flooda, která vznikla reakcí na obě typologie zmíněné výše. Pozitivně se vymezil vůči typologii Kopeckého a Muddeho, která dle něj náležitě uchopila odpověď na otázku týkající se interakce ideologie při tvorbě a změně politických pozic, jež Taggart se Szczerbiakem nepropracovali (Flood 2002b: 4). Flood pokládá euroskepticismus za více než pouhý postoj. Ztotožňuje jej s ideologickým rozměrem, který se zasloužil o vznik jednostranných tlakových skupin, think-thanků a neustále přispívá k zakládání euroskeptických frakcí v rámci jednotlivých politických stran (Flood 2002a: 3). Ve své navrhované typologii autor umožňuje přísnější určování postoje oproti binární klasifikaci Taggarta a Szczerbiaka. Vytváří alternativní jednoduchý soubor kategorií založených na míře podpory nebo nesouhlasu s evropskou integrací a dalšími specifiky Unie. Původně měla být typologie založena na číselném vyjádření, ale k této klasifikaci by bylo zapotřebí přesné kvantitativní měření. Namísto tohoto byly použity kategorie méně či více obvyklé v politickém diskurzu, a jsou tak kvazipřirozené k následné aplikaci (Flood, Usherwood 2007: 5). Floodova typologie obsahuje následující stupňující se kategorie (všechny s předponou EU):

Odmítači – oponují jak samotné členství, tak i participaci na dílčích specifikách politiky a institucí (Tamtéž: 7).

Revizionisté – požadují obrazný návrat do dob, kdy nebyly v Unii přijaty klíčové smlouvy či revize politik (Tamtéž).

Minimalisté – akceptují členství a současný stav EU, ale nesouhlasí s vývojovou trajektorií Unie (Tamtéž).

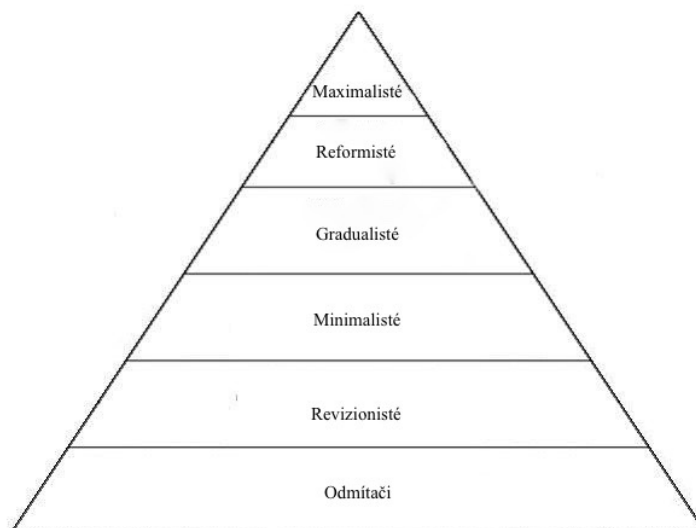
Gradualisté – sice podporují evropskou integraci jakožto nevyhnutelný řízený proces, ale v pomalých a postupných krocích (Tamtéž).

Reformisté – jsou definováni jako zastánci konstruktivního procesu zapojení se do reformy Unie s velkým důrazem na její nepostradatelnost, a často vybízejí k odstranění nedostatků dosud přijatých ustanovení (Tamtéž).

Maximalisté – jsou aktéři aktivně prosazující rychlejší integrace, buď celé EU, nebo jen dílčích politik (Tamtéž).

Dle Flooda se jedná o úzce definovanou typologii, jejímž hlavním účelem však není předložení konkrétního obsahového postoje k EU, ale určení základního postoje k vývoji Unie jako celku, nebo k dílčím oblastem politiky. Jednotlivé kategorie slouží k jejich aplikování na politické subjekty v souladu s neustálým vývojem, a to prostřednictvím revizí smluv či legislativních a jiných změn týkajících se fungování EU. Autor klasifikaci podmiňuje možnou kombinací některých kategorií, ale zároveň vylučuje rapidní přechod od celkového odmítnutí k maximalismu z ideologických i praktických důvodů (Flood, Usherwood 2005: 6–8).

I přes svou snahu o podrobnější klasifikaci byla i tato typologie podrobena kritice. Autoři Taggart a Szczerbiak kromě vzájemné výlučnosti jednotlivých stupňů zároveň tvrdí, že čím složitější a jemnější je typologie, tím obtížnější je klasifikovat politické subjekty do jednotlivých kategorií. Problém vidí ve sběru mnoha dat, která nejsou často k dispozici, a proto pak nelze postoj stran konkretizovat (Szczerbiak, Taggart 2008: 245). Pro větší přehlednost byla sestavena názorná pyramida, jež vyjadřuje gradaci jednotlivých kategorií.

Obrázek č. 1: Pyramida znázorňující Floodovu typologii (autorka na základě představené typologie)

1.4 Typologie Petra Kanioka

Za pokus o posun diskurzu v klasifikaci euroskepticismu lze považovat nejznámější českou reflexi na všechny uvedené typologie a následné vypracování vlastní typologie předním politologem Petrem Kaniokem. Dle autora euroskepticismus nepředstavuje ideově příliš propracované a konzistentní téma (Havlík, Kaniok 2006: 139). Jeho kritika se opírá především o definici měkkého euroskepticismu Paula Taggarta a Alekse Szczerbiaka, kde problém představuje přílišná vágnost a omezená úroveň tohoto konceptu. Kaniok vymezil několik výhrad. Jedna z nich se týká pozice měkkého euroskepticismu ke vztahu k evropským hodnotám. Projev euroskepticismu je pokládán za rozpor se současnou trajektorií vývoje EU, což je podle Kanioka chybně definováno, jelikož souhlas s převedením suverenity na nadnárodní těleso spolu s extenzí kompetencí institucí EU nelze považovat za projev euroskepticismu. Poukazovat na tuto problematiku není dle autora dostačující, a je proto třeba vypracovat důkladnou reflexi motivů, proč politické subjekty s euroskepticismem pracují (Kaniok 2005: 156–157).

Nová typologie je založena na zasazení širšího kontinua postojů politických stran k evropské integraci. Jako nástroj pro vznik unikátní typologie autorovi posloužilo zohlednění tzv. integračních paradigmat, která minimalizují riziko zohlednění současného směřování EU. Autor, stejně jako Petr Kopecký a Case

Mudde, dělí typologii na dvě dimenze. První definovanou dimenzi vymezil Kaniok odlišně od svých předchůdců. Je založena na postoji politických subjektů k evropské integraci tím způsobem, že euroskeptikem bude jen ten aktér, který odmítá jakoukoli formu integrace EU, včetně podpory mezivládního modelu. Druhá dimenze se týká stranické rétoriky jakožto důležitého prvku v kontextu současné přehlcnosti masových médií, jež jsou užívána v politické praxi jako účelový nástroj (Kaniok 2007: 355).

Na základě stanovení obou dimenzí autor vymezil tři kategorie. Podle míry euroskepticismu budou následně subjekty kategorizovány jako *europeanisté*, *eurogovernmentalisté* nebo *euroskeptici*. Za europeanisty lze označit subjekty obecně podporující evropskou integraci z hlediska přínosů a užitků. Podstatným prvkem je komplexní podpora a šíření správnosti a prospěšnosti Unie v rámci stranické rétoriky. Za vrchol celého procesu je považována politická federace. Eurogovernmentalisté zastávají zásadně mezivládní přístup v procesu integrace. I když si subjekty náležitě uvědomují výhody a nutnost evropské integrace, nesouhlasí s bruselským nadnárodním centrálním řízením. Hlavním rozlišujícím prvkem oproti europeanistům je věcnost a střízlivost manifestace vztahu k EU. Euroskeptiky lze ztotožnit s Taggartovým pojetím tvrdého euroskepticismu. Poslední kategorie projevuje absolutní nesouhlas s celým projektem Unie a rovněž s její integrací (Tamtéž: 356–357).

Hlavní výhodou této typologie je její rozsáhlé pojetí, do kterého mohou být subjekty jednoduše začleněny. Sám autor pomocí své nové typologie vyzývá k dalšímu prověření a upřesnění klasifikace euroskepticismu. Následující tabulka na základě Kaniokovy klasifikace znázorňuje toto přehlednější rozdělení.

	Postoj k integraci	Stranická rétorika
Europeanisté	Jednoznačně pozitivní vyjádření subjektu k evropské integraci.	Politický subjekt oslavně zdůrazňuje klady a přínosy Unie pro národní scénu.
Eurogovernmentalisté	Částečná podpora evropské integrace, ale za předpokladu mezivládního paradigmatu, nikoli nadnárodního schématu vládnutí EU.	Spíše neutrální vyjadřování. Unie vnímána jako nutnost produkující pozitiva pro jejich členy, avšak politické subjekty jsou zastánci omezenosti fungování EU.
Euroskeptici	Absolutní negativní vymezení vůči procesu integrace	Vyjadřování subjektu kriticky na úkor EU. Zdůrazňovány jsou zápory a potenciální rizika členství.

Tabulka č. 3: Znázornění typologie na základě textu P. Kanioka do tabulky (autorka)

1.5 Typologie Nicolý Contiho a Luky Verzichelliho

Dalším z autorů, který se zabývá evropským skepticismem, je italský politolog Nicolo Conti. Společně s Lucou Verzichellim se zasloužili o další typologizaci skepse vůči Unii. Ve svém díle na rozdíl od historiků empiricky analyzovali příčiny změn v postojích italských stran k EU, čímž vytvořili zcela unikátní typologii (Conti, Verzichelli 2002: 4). V průběhu mapování stranických pozic se oba autoři inspirovali rozdělením euroskepticismu podle Paula Taggarta a Alekse Szczerbiaka. Právě dvě z jejich pěti kategorií představují jimi upravený měkký a tvrdý euroskepticismus. Zbylé tři kategorie byly vytvořeny s cílem pokrýt širokou škálu stranických postojů k evropské integraci (Conti 2003: 15). Všech pět kategorií bylo poprvé zveřejněno v roce 2002 v článku *The European Dimension of political discourse in Italy. A Longitudinal Analysis of Party Preferences (1950–2001)*:

Tvrdý euroskepticismus v Contiho pojetí znázorňuje krajně negativní postoj vůči evropské integraci a celkové trajektorii EU. Aktéři zařazení do této kategorie zpochybňují samotnou povahu EU a zastávají strategii vedenou s cílem informovat o zbytečnosti celého projektu veřejnosti (Tamtéž: 16–18).

Měkký euroskepticismus naopak představuje pouze kvalifikovanou opozici vůči dílčím politikám EU, s nimiž začlenění aktéři nesouhlasí. Legitimita

evropského procesu není zpochybněna, ale zato nevylučuje kritiku subjektů vůči nadnárodním institucím (Tamtéž).

Neutrální postoj autoři nazývají ústředním bodem celé typologie. Do této kategorie řadí politické subjekty s nejasným a nevyhraněným pohledem jak na proces evropské integrace, tak i na projekt EU. V tomto případě ve svých stranických dokumentech subjekty mohou, ale nemusí zmiňovat svůj postoj či námítky vůči EU. Podstatným charakteristickým znakem je nemožnost identifikace postoje (Tamtéž).

Funkční europeanismus je autory definován jako protipól k měkkému euroskepticismu zastávající kvalifikovanou podporu vůči procesu evropské integrace. Strany patřící do této kategorie EU podporují na základě pozitivních dopadů na národní scénu, jako je ekonomická stabilita, modernizace apod. Vztah k EU není jednoznačně pozitivní, ale není zpochybňován, pokud další evropská integrace přispěje národním zájmům (Tamtéž).

Identitární europeanismus je poslední kategorií představující principiální podporu integraci i celému projektu EU. Tento přístup zdůrazňuje pozitiva integrace na dosažených nebo potenciálních výsledcích. Sami aktéři považují prohlubování integrace za svůj specifický cíl a jediné negativum vnímají v souvislosti pomalým procesem integrace (Tamtéž).

Uvedená typologie je založena na zkoumání stranických postojů na základě míry opozice či podpory – kvalifikovaná/principiální opozice/podpora, cíle v souvislosti s EU, přístupu k integraci – mezivládní nebo nadnárodní a stranické rétoriky vyjadřující opoziční či oslavné stanoviska (Tamtéž: 19).

Český politolog Lubomír Kopeček hodnotí typologii Contiho a Verzichelliho kladně. Vyzdvihuje především lepší využitelnost základní aplikace konceptu Szczerbiaka a Taggarta, ale kritizuje vágnost funkčního a identitárního europeanismu. Dle něj mohli autoři typologie „*více zohlednit odlišnost dimenze podpory evropské integrace a dimenze podpory*“ (Kopeček 2004: 249). Dalším, kdo se kriticky vymezil vůči Contimu a Verzichellimu, je Petr Kaniok, jenž vidí hlavní problém v definici měkkého euroskepticismu, která vychází z původní Taggartovy typologie (Kaniok 2005: 156). Pro větší přehlednost byly opět dílčí kategorie znázorněny do tabulky.

Postoj	Charakteristika	Přístup	Cíl	Integrace	Stranická rétorika
Tvrký euroskepticismus	Absolutní opozice vůči evropské integraci i celému projektu EU	Principiální opozice	Vystoupení z EU	Návrat suverenity a kompetencí ČS	Nesouhlas s EU
Měkký euroskepticismus	Částečná opozice vůči EU jen v dílčích oblastech politiky	Kvalifikovaná opozice	Reforma postupů EU	Mezivládní přístup	Orientace na dílčí cíle
Neutrální postoj	Subjekty nemají vyhraněný názor na EU, a nelze tak definitivně určit zda jsou skeptičtí, či nikoli.	-	-	-	-
Funkční europeanismus	Částečná podpora integrace jen v souvislosti s pozitivními dopady na národní scénu	Kvalifikovaná podpora	Status quo či pokračování integrace	Mezivládní přístup	Orientace na dílčí cíle
Identitární europeanismus	Principiální podpora evropské integrace a EU. Celkové vyjadřování strany na účet EU je pozitivní a požadují další prohlubování integrace.	Principiální podpora	Prohlubování integrace	Nadnárodní přístup	Souhlas s EU

Tabulka č. 4: Tabulka vycházející z textů Nicolò Contiho a Luky Verzichelliho (autorka)

1.6 Typologie Søren Riishøj

Poslední z vybraných typologií vypracoval dánský autor Søren Riishøj. Tento autor vycházel stejně jako Nicolò Conti a Luca Verzichelli z původní typologie měkkého a tvrdého euroskepticismu Taggarta a Szczerbiaka. Svou typologií postavil na zkoumání dopadů překrývání vícečetných identit na identitu národní. Jeho klasifikace obsahuje následujících devět kategorií:

Identitární euroskepticismus neboli euroskepticismus založený na identitě se úzce vztahuje k integračnímu dilematu autora spojeného s obavou z překrytí národní identity identitou evropskou. Začlenění aktéři se tak strachují o ztrátu suverenity v důsledku absolutní svrchovanosti nadnárodních institucí EU (Riishøj 2004).

Euroskepticismus cleveage představuje druhou kategorií spojenou s hlavními konfliktními liniemi ve společnosti.¹⁷ Hlavním důvodem skepticismu jsou dle něj socioekonomické rozdíly (Tamtéž).

Politický euroskepticismus neboli funkcionální eurorealismus představuje kvalifikovanou opozici vůči dílčím politikám (kohezní, zemědělská apod.) (Tamtéž).

Institucionální euroskepticismus je založen na hodnocení legitimacy národních a evropských institucí. Nízká důvěra národních institucí dle autora může vést ke zvýšení podpory nadnárodních institucí EU a naopak (Tamtéž).

Euroskepticismus národních zájmů zahrnuje všechny aktéry obhajující národní zájmy na úkor těch evropských. Patří sem subjekty upřednostňující cíle národní politiky před cíli evropskými (Tamtéž).

Euroskepticismus založený na zkušenostech pramení především z pocitu nespravedlivého zacházení s členskou zemí (Tamtéž).

Stranický euroskepticismus je produkcí charizmatických lídrů politických stran populistickou a antimonopolní rétorikou (Tamtéž).

Atlantický euroskepticismus zahrnuje ty aktéry, kteří jsou v rozporu mezi proamerikanismem a proeurismem. Politické strany se tak rozhodují mezi podporou USA či EU. Jako příklad autor uvádí spor ohledně Společné zahraniční a bezpečnostní politiky (Tamtéž).

Praktický euroskepticismus je poslední kategorií, jež neobsahuje opozici jako hlavní náplň, ale autor aktéry definuje jako „odlišující se od Bruselu a evropských požadavků“ (Tamtéž).

Dle mého názoru se jedná o zajímavý koncept, který ovšem detailně nevymezuje a nespecifikuje postoje k EU. Obzvláště poslední typ euroskepticismu je definován poněkud vágně. I přes poněkud jednoduchou explikaci typologie následující tabulka ilustruje všechny zmíněné kategorie.

¹⁷ Autor má na mysli štěpné linie, jako jsou město–venkov, centrum–periferie, církev–stát nebo vlastníci–pracující.

Kategorie	Vztah k EU
Identitární euroskepticismus	Aktéři začlenění do této kategorie se obávají o dominantní pozici evropské identity nad tou národní. Stranická rétorika je těmto obavám přizpůsobena.
Euroskepticismus cleavage	Konfliktní linie ve společnosti, konkrétně město–venkov, je považována za hlavní důvod opozice.
Politický euroskepticismus	Hlavní příčinou euroskepticismu je nesouhlas s některou z politik EU.
Institucionální euroskepticismus	Euroskepticismus je projevem konfliktu mezi legitimitou národních a evropských institucí.
Euroskepticismus národních zájmů	Vznik opozičních myšlenek pramení z rozporu mezi národními a evropskými zájmy.
Euroskepticismus založený na zkušenostech	Názory vůči EU u aktérů začleněných do této kategorie jsou spíše pesimističtější, ospravedlňované špatnou zkušeností s tímto projektem.
Stranický euroskepticismus	Postoj politické strany je definován na základě názoru lídra strany.
Atlantický euroskepticismus	Politické subjekty nezastávají jednoznačnou opozici či podporu vůči EU, nýbrž si volí mezi nákloností k USA či EU.
Praktický euroskepticismus	Stranická rétorika subjektu není přímo opoziční vůči EU, ale dle autora vyjadřuje prvky směřování protilehlé vzhledem k cílům EU.

Tabulka č. 5: Tabulka vycházející z typologie Søren Riishøje (autorka)

1.7 Metody analýzy

Pro provedení analýzy byla v předkládané diplomové práci zvolena metoda obsahové analýzy stranických dokumentů. Na základě výsledků obsahové analýzy bude provedena aplikace typologie a na závěr pak stanoven výsledný postoj stran k EU. Obsahová analýza se používá především ve společenských vědách a taktéž je nejběžnějším způsobem analýzy u programových dokumentů (Havlík 2008). Podle Leonarda Raye představuje tato metoda dvě základní otázky důležité ke stanovení výsledků: (1) jak lze transformovat stranické programy do podoby dat a (2) jaká je reálná politika politických stran (Ray 2007: 16). Drulák naproti tomu definuje obsahovou analýzu jako model zkoumající počítání výskytu klíčových slov, která odpovídají určité kategorii v textu (Beneš in Drulák 2008: 98). Vzhledem k omezenému množství stranických dokumentů vhodných k obsahové analýze budou jejím předmětem zejména stanovy stran, volební programy do Poslanecké sněmovny a Evropského parlamentu či oficiální tiskové zprávy a relevantní výroky členů a lídrů politických stran a hnutí. Na

základě analýzy bude možné aplikovat autorčinu navrženou typologií euroskepticismu a identifikovat tak postoje politických subjektů k EU.

1.7.1 Návrh vlastní typologie

V dosavadním textu této kapitoly byla popsána snaha všech zmíněných autorů (Conti 2003, Conti a Verzichelli 2004, Flood a Usherwood 2005, Kopecký a Mudde 2002, Riishøj 2004, Taggart 1998, Taggart a Szczerbiak 2003) definovat stranické postoje na základě typologií euroskepticismu z rozdílných hledisek. Pro analytickou část diplomové práce a pro následné potvrzení či vyvrácení hypotéz je potřeba stanovit typologii, na jejímž základě budou zkoumány všechny vybrané politické subjekty.¹⁸ Vzhledem k dílčím kritikám a nedostatkům všech dosud zmiňovaných typologií bylo navrženo řešení v podobě vlastní uzpůsobené kategorizace. Tato typologie je složená z jednotlivých kategorií autorů a taktéž vychází ze smluvního rámce Lisabonské smlouvy. Inspirací byla revidovaná typologie Paula Taggarta a Alekse Szczerbiaka, kteří rozdělili postoj k EU na dva hlavní proudy, a to na *měkký* a *tvrdý* euroskepticismus. Navržená typologie sice neobsahuje pouze dva proudy, ale základní myšlenka *tvrdého* a *měkkého* euroskepticismu je zahrnuta do dílčích kategorií. Klasifikace *euroodmítačů* a *gradualistů* z typologie Petra Kopeckého a Case Muddeho spolu s typologií Floodovou a Usherwoodovou byly taktéž zahrnuty a lehce pozměněny ve významu i v názvu. Za nejpřínosnější lze označit Contiho a Riishøjovu kategorizaci, které i přes parciální nedostatky posloužily jako hlavní zdroj navržené uzpůsobené verzi představených typologií.

Jednotlivé kategorie jsou vázány na čtyři dílčí aspekty politických stran. Prvním aspektem je **postoj subjektů k evropské integraci**. Podle desátého článku Lisabonské smlouvy je členská země povinna „*podporovat cíle Unie, chránit její zájmy a posilovat její proces integrace*“ (Lisabonská smlouva 2007) a taktéž podporovat všeobecný vývoj EU jako celku a ochotně spolupracovat na vyšší multilaterální úrovni. Jinými slovy, jde o princip spolupráce mezi státy či jinými uskupeními na vyšší úrovni (Tamtéž).

Druhým aspektem je **postavení jednotlivých subjektů k nadnárodním institucím**, tedy Evropské komisi, Evropskému parlamentu, Radě ministrů atd.,

¹⁸ Viz s. 8.

a k dílčím politikám. V tomto kontextu se uvedený přístup jeví jako jakási praktická část evropské integrace, jež je koncipovaná jako politický kompromis mezi nadnárodními a mezivládními orgány v rámci EU. Dle smluvního vymezení jsou členové Unie taktéž povinni podporovat hodnoty a cíle jejích politik a činností institucí EU (Tamtéž).

Jako třetí aspekt je zmiňována **stranická rétorika** vycházející rovněž ze smluvního rámce poslední přijaté Lisabonské smlouvy, v níž je uvedena povinnost politických stran utvářet evropské politické vědomí. Toto hledisko je zde zakomponováno z důvodu, že stranická rétorika je klíčovým pojítkem mezi politickým subjektem a veřejností, respektive názory politických stran ve spojení s EU mají přímý vliv nejen na potenciální voliče, ale i na širokou veřejnost. Tyto názory jsou pak přejímány samotnými občany, a případný euroskepticismus tak může být šířen i na té nejnižší možné úrovni.

Čtvrtým a posledním aspektem jsou **vyhlídky politických subjektů na budoucnost**. Budoucnost je úzce spjata s evropskou integrací a silnou touhou pokračovat v projektu EU, či naopak s absolutním nesouladem s cíli a trajektorií celého projektu.

Po definování aspektů z hlediska přístupů k evropské integraci, institucím a dílčím politikám, stranické rétorice a budoucímu vývoji je na místě vytvoření rozsahu euroskeptických pozic. Na základě teoretického vymezení bylo vytvořeno pět skupin definujících míru stranického euroskepticismu. Prvním typem je *odmítavý euroskepticismus*, inspirovaný Paulem Taggartem, Petrem Kopeckým a Casem Muddem. Do této skupiny jsou řazeni aktéři vyjadřující absolutní či principiální nesouhlas s evropskou integrací, jejím budoucím směřováním a s projektem EU jako celku. Projevy na úkor EU jsou negativní až mobilizující pro občany daného státu.

Druhým typem je *partikulární euroskepticismus*, jenž vyjadřuje kvalifikovaný nesouhlas s budoucí trajektorií vývoje, a s některými politikami nebo institucemi EU ohrožující národní suverenitu. Stranická rétorika je v tomto ohledu negativně zaměřená vůči EU. Politický subjekt akceptuje význam evropské integrace především z důvodu výhod pro národní scénu.

Nestranný euroskepticismus reprezentuje třetí typ klasifikace. Jsou do něj zařazeni aktéři vyjadřující nejednoznačný postoj k EU. Ze stranických dokumentů ani projevů nelze u této skupiny mínění subjektu o EU přesně rozeznat.

Tolerantní euroskepticismus znázorňuje kvalifikovaný souhlas s procesem evropské integrace, který je nezbytný pro obecnou prosperitu členského státu. Taktéž je zde akceptován budoucí vývoj, i když jsou částečně negativně vymezeny politiky EU. Naopak podíl na institucionálním rámci EU poskytuje další z řad výhod vedoucí k posílení pozice členského státu. Obdobně jako u *partikulárního euroskepticismu* je stranická rétorika vůči EU vymezena negativně.

Optimistický euroskepticismus je nejmírnější formou skepse. Začlenění aktéři se negativně vymezují jen vůči dílčím politikám či fungování orgánů EU.

Typy euroskepticismu	Přístupy k EU			
	Postoj k evropské integraci	Postoj k dílčím politikám a k institucím	Stranická rétorika	Postoj k budoucímu vývoji EU
Odmítavý euroskepticismus	negativně vymezená	negativně vymezená	negativně vymezená	negativně vymezená
Partikulární euroskepticismus	pozitivně vymezená	negativně/ zčásti negativně vymezená	negativně vymezená	negativně vymezená
Nestranný euroskepticismus	nelze určit	nelze určit	nelze určit	nelze určit
Tolerantní euroskepticismus	pozitivně vymezená	negativně/ zčásti negativně vymezená	negativně vymezená	pozitivně vymezená
Optimistický euroskepticismus	pozitivně vymezená	negativně/ zčásti negativně vymezená	pozitivně vymezená	pozitivně vymezená

Tabulka č. 6: Tabulka navržené typologie euroskepticismu (autorka)

2 České nově vzniklé parlamentní politické strany a hnutí

V této kapitole budou představeny vybrané politické subjekty – ANO 2011, Česká pirátská strana, Svoboda a přímá demokracie – Tomio Okamura, STAROSTOVÉ A NEZÁVISLÍ a TOP 09. Tyto subjekty budou dále analyzovány na základě jejich stranických dokumentů. Závěrem bude aplikována uzpůsobená verze představených typologií s účelem určit míru euroskepticismu politických stran a hnutí. Zmíněné politické subjekty byly vybrány na základě několika kritérií. Prvním kritériem byla novost jednotlivých subjektů. Typologie novosti byla popsána výše v úvodu a v tomto ohledu byly všechny subjekty začleněny do jednotlivých kategorií.¹⁹ Druhé kritérium představovala existence parlamentní strany, tedy politické strany provádějící veřejnou diskuzi a legitimizaci politické (a veřejné) moci na půdě parlamentu. Třetím kritériem byl vznik politické strany či hnutí až po vstupu České republiky do EU. Toto kritérium úzce souvisí s typologií novosti, jelikož zařazením politického subjektu vzniklého ještě před vstupem do EU by tento výzkum pozbyl vědecké relevantnosti.²⁰ Čtvrtým a posledním kritériem byl původ politického subjektu. V tomto případě je nutné analyzovat pouze české parlamentní strany či hnutí, poněvadž kompilace subjektů z více členských stran by mohla zkreslit závěry analýzy a především se tato diplomová práce věnuje pouze českým parlamentním nově vzniklým politickým subjektům.

První podkapitola jednotlivých politických stran a hnutí se bude věnovat samotnému vzniku a následnému vývoji. Vzhledem k různým počátkům se bude lišit časový rozměr zkoumaných objektů.

Druhá podkapitola se zaměří na vlastní obsahovou analýzu stranických dokumentů vycházející primárně z programů a stanov stran. Pro vyšší efektivitu av ní budou využity i některé komentáře médií.

Ve třetí, poslední podkapitole bude představena aplikace typologie euroskepticismu na stranické dokumenty. Stanovená jednotlivá odvětví v navržené

¹⁹ Viz s. 8.

²⁰ Stranu vzniklou před rokem 2004 nelze podle výše popsaných kritérií považovat za novou.

typologii budou klíčová vzhledem k identifikaci postoje, na jehož základě bude určena míra euroskepticismu.

2.1 ANO 2011

2.1.1 Vznik a vývoj strany

Iniciativa Akce nespokojených občanů (odtud akronym ANO) vznikla v listopadu v roce 2011 na popud vlastníka společnosti Agrofert²¹ Andreje Babiše. Jeho politická kariéra započala rozhovorem v médiích, v němž poukázal na problém systémové korupce, a veřejně tak napřímo napadl tehdejší politickou scénu (ANO 2011b). Konkrétně se Babiš ostře ohradil vůči několika politickým osobnostem, jako jsou Pavel Bém, Marek Dalík nebo například Roman Janoušek, a označil je za „*urychlovače*“ korupce (Rychlík 2011; Kubátová 2011). Dalším impulzem pro vznik nového politického hnutí²² byla osobnost Václava Klause staršího, jenž dle Babišových slov „*vypráví pořád stejné fráze, stejné vytáčky, stejné obří ego*“ (Kopeček 2016: 731–732). Český politolog Lubomír Kopeček porovnal Babišovu předpolitickou kariéru s někdejší italským předsedou vlády Silviem Berlusconiem. Oba jsou jedni z nejbohatších lidí ve své zemi a podnikatelé. Andrej Babiš coby předseda nově založeného hnutí zaznamenal velký úspěch. Na svých webových stránkách nechalo hnutí zveřejnit seznam registrovaných sympatizantů, na němž bylo do poloviny roku 2012 uvedeno více než 20 000 jmen, mezi nimi mimo jiné i známý protikorupční aktivista Karel Janeček či jeden z předních spisovatelů Michal Viewegh (Tamtéž). Pozoruhodným úkazem je fakt, že i přes zklamání z neúspěchu politické strany Věcí veřejných mělo ANO 2011 (dále jen ANO) podporu okolo jedné třetiny občanů (Pokorný,

²¹ Největší český zemědělský, chemický a potravinářský holding.

²² Oficiální název Hnutí ANO 2011 je v akademickém prostředí rozporuplným označením. Z politologického hlediska představují politické strany a hnutí dva různé typy prezentace skupin na politické scéně. Politickou stranu lze charakterizovat jako nástroj moderní demokracie zprostředkující vládnutí lidu. Základním cílem je reprezentace zájmů občanů. V tomto ohledu se strany shodují s hnutími, ale skutečný význam hnutí pojednává o vzniku volnějšího uskupení „odspodu“ na popud občanů angažujících se v určitém politickém tématu. Jediným hnutím v ČR bylo doposud pouze Občanské fórum (Novák 1997: 1. kapitola). Legislativní zákon č. 424/1991 Sb. jednoznačně nedefinuje rozdíl mezi hnutím a stranou, tudíž lze obě označení vnímat jako synonyma (psp.cz). Pro jednotnost konceptu bude dále v textu používáno označení hnutí.

Wirnitzer 2011). Hnutí ANO bylo oficiálně registrováno na Ministerstvu vnitra České republiky dne 11. května 2012 jako krajská, místní a oblastní organizace (mvcr.cz). Na posledním sjezdu v únoru 2019 zařadil Babiš ve svém prosluvu hnutí do kategorie *catch-all party*,²³ kterou definoval německý politolog Otto Kirchheimer (multimedia.ctk.cz 2019). Politolog Ladislav Cabada řadí hnutí ANO do 3 typů stran – *mediální strana*, založená na vazbě strany a jejího lídra k médiím (Andrej Babiš je vlastníkem řady českých médií, včetně deníků Mladá fronta Dnes či Lidové noviny), *strana protestu* (boj proti korupci) a *strana-firma*, se silným podnikatelsko-firemním způsobem vedení strany (Cabada in Kubát, Lebeda 2014: 118–119). Vedení strany jako firmy popisují i Jonathan Hopkin a Caterina Paolucci, když zkoumají tento typ strany na italském a španělském příkladu (Hopkin, Paolucci 1999: 308). Z hlediska ideově programového profilu nebylo snadné vymezit takto obtížně definovaný politický subjekt. Samotné hnutí se neprofiluje jako tradiční politická strana, nýbrž jako perspektivní volba pro občany do budoucna, a to s dlouhodobou vizí (anobudelip.cz). Hnutí nelze jednoznačně zařadit nanalevo ani napravo v rámci stranického spektra. Stranická rétorika i programové dokumenty vyznačují spíše tendenci středového zařazení.

Prvním pokusem o vstup do politiky byly senátní volby v roce 2012, v nichž ANO představilo sedm kandidátů. Za hnutí tenkrát kandidoval pouze jeden právoplatný člen a zbylých šest nemělo politickou příslušnost. Tehdejší Pyrrhovo vítězství zaznamenala jen nestranná kandidátka Václava Domšová se ziskem 2 859 hlasů, tedy 8,35 % ve volebním obvodu Náchod (volby.cz 2012). I přes tento dílčí úspěch žádný z představených kandidátů nepostoupil do druhého kola, což pro hnutí představovalo první zásadní neúspěch. Naopak zcela jiný výsledek hnutí zaznamenalo v předčasných volbách do Poslanecké sněmovny, konaných ve dnech 25. a 26. října v roce 2013. Tyto volby znamenají největší úspěch nově vzniklé strany u nás v časovém období po roce 1989. Hnutí představilo 341 kandidátů a získalo neuvěřitelných 18,65 % hlasů a 47 mandátů. Stalo se tak druhou nejčetněji zastoupenou stranou v parlamentu po České straně sociálně demokratické (ČSSD). Výslednou vládní koalici pod vedením Bohuslava

²³ Tento trend sledujeme od 60. let 20. století v západních demokraciích. Jedná se o nový typ strany sdružující co nejširší spektrum voličů, čímž opouští koncept pravicovosti a levicovosti (Cabada in Kubát, Lebeda 2014: 108).

Sobotky tvořilo hnutí ANO spolu s ČSSD a KDU-ČSL (aktualne.cz 2013). Lze konstatovat, že volební výsledek strany byl obrovským překvapením nejen pro politiku, ale i pro širokou veřejnost. Tehdejší předvolební průzkumy totiž zařadily hnutí ANO do statistik až v září 2013 (Kunštát 2013). Do té doby po neúspěšných senátních volbách nikdo nebral ANO za etablovaný a relevantní politický subjekt. Těmito volbami započala úspěšná volební éra. V následujících volbách, tentokrát do Evropského parlamentu (EP) o rok později, získalo hnutí největší procentuální podíl 16,13 %) a čtyři mandáty z celkových 21 volených. Zvolenými kandidáty byli Pavel Telička, Petr Ježek, Dita Charanzová a Martina Dlabajová. Hnutí ANO se po volbách připojilo k frakci *Aliance liberálů a demokratů pro Evropu* (ALDE), a podílil se tak spolu s dalšími 20 politickými stranami na fungování čtvrté nejsilnější politické frakce v EP (alde.eu). Zároveň se tímto připojením hnutí vyprofilovalo z původně nezařazeného ideového profilu na středopravicový subjekt. V nadcházejících senátních volbách sice ANO uspělo s celkovým výsledkem tří zvolených senátorů, ovšem stejně jako v roce 2012 nelze tyto volby považovat za úspěšné. Sám předseda Babiš na pátém sjezdu hnutí pronesl, že „senátní volby, ty nám tradičně nejdou,“ a potvrdil tak neúspěch hnutí v těchto volbách (multimedia.ctk.cz 2019). Naopak velmi úspěšnými se staly volby do Poslanecké sněmovny Parlamentu ČR v roce 2017. Jak již naznačovaly předvolební průzkumy,²⁴ hnutí ANO se stalo vítězem se ziskem 29,64 %, což představovalo značný náskok před druhou nejčastěji volenou stranou ODS, a to v podobě celých 18,30 procentních bodů. V Poslanecké sněmovně tak získalo mandát 63 straníků a 15 kandidátů bez politické příslušnosti. Ovšem i přes tento značný úspěch hnutí čelila menšinová vláda ANO s ČSSD sestavená Andrejem Babišem několika krizím. První vláda fungovala od prosince 2017 do konce června 2018, kdy jí byla vyslovena nedůvěra Poslanecké sněmovny na základě kontroverzní minulosti Andreje Babiše,²⁵ a byla schválena demise. Druhá Babišova vláda však již získala důvěru a spolu s ČSSD se podílil na koaličním vládnutí země (vlada.cz 2018). V době

²⁴ Statistický úřad CVVM odhadoval ve svém zářijovém předvolebním průzkumu úspěšnost hnutí ANO na 30,4 % (Červenka 2017).

²⁵ Andrej Babiš byl před sametovou revolucí členem KSČ s vazbou na StB. Další vnímanou kontroverzí je vlastnictví vydavatelství MAFRA apod. (Šárovec 2018: 91).

psaní této práce probíhá předvolební období do Evropského parlamentu. Hnutí ANO si podle sdělení Babiše klade za cíl tyto volby vyhrát především z důvodu „nepřijímání zákonů Evropským parlamentem mající negativní dopad na život našich lidí...“ (multimedia.ctk.cz 2019). Podstatou neúspěchu hnutí v senátních volbách je dvoukolový většinový volební systém, v němž jsou podle Nováka (Novák 1997: 62) znevýhodněny strany, které těžko hledají koaliční partnery. Do této kategorie hnutí ANO můžeme zařadit. Z této charakteristiky jsou záměrně vyřazeny volby do zastupitelstev z let 2014 a 2018, jelikož pro další analýzu nejsou podstatné.

2.1.2 Analýza stranických dokumentů

V této podkapitole budou analyzovány konkrétní stanovы hnutí, předvolební programy do voleb v letech 2013 a 2017 do Poslanecké sněmovny a program eurovoleb do Evropského parlamentu v roce 2014, který bude z hlediska identifikace postoje k EU nejpřínosnější. V době psaní práce hnutí ANO zatím nezveřejnilo program do eurovoleb 2019, tudíž tento program nebyl analýze podroben.

Hlavní cíle hnutí definované ve stanovách kladou důraz na dobře fungující, stabilní a prosperující společnost, ve které je demokracie uzpůsobena ve prospěch všech občanů. Vůči EU se ANO ve stanovách vymezuje a hlásí k „základním civilizačním hodnotám a chceme být jasným a čitelným partnerem v rámci zahraniční politiky a Evropské unie“ (ANO 2011a).

Program hnutí do voleb do Poslanecké sněmovny 2013 je členěn na dvě části. První část popisuje jednotlivá odvětví, kterým hnutí říká „Ano“,²⁶ druhá část programu je zaměřena resortně na: životní prostředí, zemědělství, obranu a vnější bezpečnost, zahraniční politiku, kulturu, školství, zdravotnictví, místní rozvoj – Ministerstvo veřejných investic, vnitro, dopravu, průmysl a podnikání, právo a spravedlnost, sociální politiku a zaměstnanost a státní rozpočet, daně

²⁶ Hnutí se kladně vymezuje konkrétně ke dvanácti odvětvím – „Ano“ lepšímu vzdělávání, mezinárodnímu postavení, českým potravinám, zdraví lidem a důstojnosti potřebným, občanské společnosti, kultuře a sportu, vzdělání, otevřenosti v podnikání, funkčnímu státu, právu a spravedlnosti, prosperitě, politice pro občany, dobré značce.

a penzijní systém. Již z této skladby lze usoudit, že programové vymezení strany je orientováno z velké části pouze na domácí témata. Evropská tematika je zastoupena velmi okrajově v souvislosti s ekonomickou politikou a čerpáním dotací z EU, hnutí podporuje čerpání dotačních programů konkrétně pro období 2014 a 2020. Dále je evropská tematika vymezena v bodě „*Ano důstojnému mezinárodnímu postavení*“, v němž je definován postoj nejen k EU, ale i dalším mezinárodním institucím. Hnutí nechce „*prosazovat české zájmy navzdory našemu členství v mezinárodních organizacích, ale naopak jejich prostřednictvím. Evropská unie, NATO, OSN jsou nejvhodnějším partnerem pro prosazování našich zájmů a pro posilování naší bezpečnosti v době, kdy se charakter hrozeb prudce vyvíjí a globalizuje*“ (ANO 2011c). V tomto bodě se také objevuje cíl rozvíjení ekonomiky v EU a hnutí deklaruje kritiku byrokracie, proti které se bude v případě zvolení vymezovat (Tamtéž).

Stěžejním dokumentem pro tuto analýzu je detailní program do voleb do Evropského parlamentu 2014. Hnutí se zde vyjadřuje velmi pozitivně vůči celému konceptu EU, kde mimo jiné oslavuje úspěch začlenění do projektu, jehož důsledkem je zakotvení České republiky do stabilního geopolitického prostoru. Na začátku programu si hnutí stanovilo pět hlavních cílů kandidatury do Evropského parlamentu. Cíle jsou opět zaměřeny na tematiku ekonomickou (zvyšování konkurenceschopnosti, zaměstnanosti, stability finančního prostředí), bezpečnostní (bezpečnost občanů v prostoru bez vnitřních hranic) a integrační (rozšíření EU, stability v sousedství a její role ve světě) (ANO 2011d).

Program zpočátku shrnuje historii českého členství v EU²⁷ a kritizuje nedostatečné využití všech výhod z členství vyplývajících. Hnutí rovněž slibuje změny v přístupu k EU, lepší komunikaci s představiteli Unie, lepší postavení země a především dostatečné čerpání všech nabízených výhod členství. Po úvodní části programu je představen bod „*Evropská unie v zájmu České republiky*“, v němž je deklarována podpora inovacím, trendům a projektům vedoucím k posilování soudržnosti členských států mezi sebou. Tato soudržnost je dle hnutí kritizována v důsledku časté fragmentace a vyostřování vztahů mezi

²⁷ Zde se hnutí ANO kriticky vyslovuje k pádu vlády v období předsednictví v Radě ministrů, který dle něj mohl vést k „*vybudování postavení aktivního, respektovaného a vlivného partnera*“ (ANO 2011c).

členskými zeměmi. V této části programu dále ANO podporuje rozhodnutí nepřijetí jednotné měny (eura). Hnutí hodnotí toto rozhodnutí jakékoliv členské země za legitimní, jelikož dle něj je v tomto případě posílení Unie jen dočasné. Zbytek textu této kapitoly se nese v duchu názorů a zásad, které by měla Unie zastávat a prosazovat v budoucnosti²⁸ (Tamtéž).

Nejobsáhleji je v programu zastoupena ekonomická tematika. ANO deklaruje zvyšování konkurenceschopnosti jako podmínku růstu zaměstnanosti a životní úrovně členských zemí i samotné Unie. Hnutí apeluje na členské státy, aby přijaly všechny potřebné reformy adaptující změny, jež jsou nutné k posílení ekonomiky. Důraz je kladen na prohlubování jednotného trhu, který brzdí neimplementace pro stát potřebných pravidel. Hnutí se zde proto zavazuje „*podporovat dotváření volného trhu v oblastech, kde liberalizace ještě není systémově dokončena nebo kde je potřebné zajistit plnou implementaci pravidel a odstranit administrativní a další překážky (zejm. oblast služeb, energetický sektor)*“ (Tamtéž). Hnutí rovněž podporuje sjednání Transatlantického obchodního a investičního partnerství (TTIP), které představuje významnou obchodní dohodu mezi EU a Spojenými státy americkými, ale v současné době je pozastaveno americkým prezidentem Donaldem Trumpem (Hendrych 2018). Dále se kapitola věnuje různým doporučením ke zvyšování konkurenceschopnosti, mezi která patří mimo jiné podpora zajištění bezpečnosti potravin či reforma Společné zemědělské politiky. Hnutí se velmi pozitivně vymezuje vzhledem k oblasti evropské integrace. Další rozšiřování je dle hnutí hlavním důvodem vzniku EU, a tudíž jej podporuje. Zároveň bude ANO požadovat zodpovědné přebírání legislativy EU a implementace všech právních závazků. Tyto kroky by totiž mohly narušit dosavadní fungování celého konceptu EU (Tamtéž).

„Je-li kandidátská země takového rozměru, že by její vstup do Unie za běžných podmínek měl destruktivní dopad na unijní rozpočet prostřednictvím zemědělské, regionální a dalších politik, přistoupení je pak v praxi těžko realizovatelné. Pro specifický případ je pak nutné hledat specifická řešení. Ta mohou spočívat

²⁸ Jedná se například o doporučení hnutí uplatňovat zásady ve svěřené pravomoci, které by mělo být posíleno. Dále hnutí deklaruje požadavek na vyšší efektivitu nadnárodních institucí a zacílení projednávání především aktuálních témat dotýkajících se samotných občanů členských států.

v kombinaci delšího času, který umožní přiblížit úroveň země úrovni EU, a jejího zapojení jen do některých oblastí života Unie. Množství oblastí by se mohlo zvětšovat podle dosaženého stupně sladění s EU“ (Tamtéž). Hnutí tedy deklaruje podporu integrace, ale jen v důsledku nemožnosti negativního dopadu na členskou zemi (Tamtéž).

Závěrečná část programu se věnuje roli EU ve světě a je zde nastíněna vize budoucího směřování Unie podle hnutí ANO. Společná zahraniční a bezpečnostní politika představuje hlavní a účinný nástroj Unie, mající sílu *„prosazovat své hospodářské a obchodní zájmy, ale i poskytovat vhodně cílenou rozvojovou pomoc“ (Tamtéž). Hnutí podporuje aktivní roli České republiky ve Společné bezpečnostní a obranné politice, kde se bude zasazovat o podporu Unie v předcházení konfliktů, zásadních operacích udržení míru, posilování mezinárodní bezpečnosti a výstavby Evropské služby pro vnější činnost jakožto významné diplomatické služby v EU zapojující členskou zemi (Tamtéž). Celkově je program, i přes některé výtky, vůči EU vymezen velmi pozitivně.*

Volební program do voleb do Poslanecké sněmovny v roce 2017 s názvem *„Teď nebo nikdy“* je pětáctyřicetistránkový soubor bodů a slibů hnutí, které budou realizovány v případě dostatečné podpory z řad voličů. Úvodní část programu je opět věnována historii, tentokrát událostem po roce 1989. Babiš v ní připomíná důvody jeho vstupu do politiky – korupční aféry, lobbisté, pomluvy apod. Celý program je členěn do dílčích bodů věnujících se efektivitě státu a boje proti korupci, hospodaření státu, zahraniční politice, dopravě, zdravotnictví atd. Pro analýzu je z hlediska obsahu programu použitelná pouze pasáž věnující se zahraniční politice. Zde je hlavním zájmem hnutí *„pevné ukotvení ČR ve fungující a akceschopné Evropské unii“ (ANO 2011e). Hnutí klade důraz na nadnárodní instituce, které jsou prostředníkem mezi EU a ČR, kde se nabízí možnost většího vlivu na dění na kontinentu. Hnutí podporuje ochranu vnějších hranic spojenou s migrační krizí, liberalizaci trhu, bezpečnost vnitřních hranic atd. ANO chce prosadit reformy, které povedou k zefektivnění EU, ale současně i k odstranění přebytečného administrativního zatížení. Dílčím cílem hnutí je podpora reformy eurozóny a následného posílení hospodářské a finanční stability. Názor na legitimitu nepřijetí eura zůstal stejný. Hnutí apeluje na EU,*

aby neznevýhodňovala postavení zemí nepatřících do eurozóny. V tomto volebním období hnutí nemá v plánu euro přijmout (Tamtéž).

2.1.3 Aplikace navržené typologie

V této podkapitole bude provedena aplikace uzpůsobené verze typologií euroskepticismu na hnutí ANO. Po obsahové analýze stranických dokumentů lze hnutí vyřadit z prvních tří kategorií – odmítavý, partikulární a nestranný euroskepticismus, jelikož tyto kategorie představují spíše negativní přístup k EU, což lze v případě ANO vyloučit. Jednotlivé názory stran budou zařazeny do čtyř aspektů, které představují klíčové body v identifikaci postoje politického subjektu.

Prvním aspektem je **postoj k evropské integraci**. Všechny dostupné stranické dokumenty jsou jednoznačně pro evropskou integraci. Postoj hnutí je zde vymezen převážně pozitivně, což dokazuje volební program do voleb do Evropského parlamentu, v němž hnutí podporuje integraci jednotného trhu a do-tvoření volného trhu. Dále hnutí deklaruje proces rozšiřování EU jako podstatu jejího vzniku, která je nedílnou součástí dalšího vývoje.

Druhý aspekt představuje **postoj k dílčím politikám a institucím**. Samotný postoj k nadnárodním institucím je vnímán kladně. ANO si uvědomuje, že fungování těchto institucí má kladný vliv na další fungování celé EU, ale taktéž kritizuje přítomnou byrokracii, proti níž se vyhraňuje ve všech svých programech. I přes veškerou podporu politik tvořících systém EU se hnutí negativně vymezuje vůči legitimitě přijetí eura. ANO zastává názor, že země nepřipravené k tomuto kroku by mohly přinést nežádoucí efekty v neprospěch evropské stability. Kromě požadavku revize implementace přijaté formy společné zemědělské politiky nemá hnutí významnější výtky vůči dílčím politikám.

Třetí aspekt reprezentuje **stranická rétorika** hnutí. Podle dostupných rozhovorů, mediálních výstupů, statusů na sociální síti Facebook, tiskových zpráv a prohlášení (idnes.cz, anobudelip.cz, irozhlas.cz, facebook.com) je stranická rétorika ANO nakloněna spíše k proevropanství. Už při prvních volbách do Evropského parlamentu v roce 2014 se tehdejší kandidátka Dita Charanzová vyjadřovala vůči další evropské integraci jako o nutnosti, bez níž se EU neobejde

(Vaněk 2014). V širším měřítku se hnutí ANO podle dostupných zdrojů (idnes.cz, aktualne.cz, novinky.cz, ihned.cz) vyjadřuje spíše kladně. V roce 2017 se na konto kauzy návrhu referenda o vystoupení z EU sám lídr Andrej Babiš vůči tomuto ohradil: „*Jsmo proti referendu o vystoupení z Unie, ale musíme se snažit, aby se EU zreformovala a nevymýšlela ptákoviny, jako jsou kvóty nebo omezování zbraní*“ (Danda 2017). V téže roce Babiš v médiích jasně prohlásil, že euro za dob jeho vedení státu Česká republika nepřijme (idnes.cz). Stranická rétorika se jasně shoduje s programy hnutí, a tudíž ji lze zařadit jako pozitivně vymezenou.

Čtvrtým a posledním aspektem typologie je **postoj k budoucímu vývoji EU**. Budoucí vývoj hnutí se přímo úměrně vztahuje k vývoji Unie, tudíž deklarování hnutí nutnosti setrvání České republiky v Unii vyjadřuje kladný vztah. Hnutí klade důraz na budoucnost Unie, načež podporuje myšlenku integrace EU a zvyšování její role, a rovněž další vývoj stabilní a hospodářsky úspěšné Unie.

Na základě aplikace závěrů z dílčích aspektů lze stanovit závěr, že hnutí ANO spadá do kategorie **optimistický euroskepticismus**. Tolerantní euroskepticismus lze vyloučit, jelikož stranická rétorika hnutí není jednoznačně negativně vymezena. Hnutí ANO 2011 tedy představuje nejmírnější formu skepse vůči EU, protože se negativně vymezuje k euru a k byrokracii, což spadá do aspektu postoje k dílčím politikám a k institucím.

ANO 2011				
	Postoj k evropské integraci	Postoj k dílčím politikám a k institucím	Stranická rétorika	Postoj k budoucímu vývoji EU
Optimistický euroskepticismus	pozitivně vymezená	zčásti negativně vymezená (euro, byrokracie)	pozitivně vymezená	pozitivně vymezená

Tabulka č. 7: Specifikace míry euroskepticismu u hnutí ANO 2011 na základě navržené typologie (autorka).

2.2 Česká pirátská strana (Piráti)

2.2.1 Vznik a vývoj strany

Vznik České pirátské strany (dále jen Piráti) se datuje do roku 2009, kdy byli zatčeni zakladatelé vyhledávacího portálu *The Pirate Bay*.²⁹ Tato kauza měla za následek vznik několika pirátských stran, včetně té české. Pirátské strany se zaměřily na problémy technologického rázu – sdílení a stahování souborů, omezování autorských práv a zachování internetové integrity (Erlingsson, Persson 2011: 122–123). Tento fenomén byl z počátku pokládán za jakousi ryzí recesi či generační vzpouru. Tyto mylné předpoklady byly později vyvráceny skutečností, že pirátské strany se v Evropě uchytily a vyprofilovaly se v relativně etablované politické strany (Charvát 2015: 29). Česká pirátská strana vznikla mimo jiné po vzoru švédské *Piratpartiet* (Maškarinec 2017: 7).

Česká verze pirátské strany byla založena na popud internetové petice Jiřího Kadeřávka, která se zasloužila o vznik pozdější členské základny (abclinuxu.cz). Oficiální vznik strany je datován zápisem na Ministerstvu vnitra ČR 17. června 2009 jako krajské a místní sdružení (mvcr.cz). O pár dní později proběhlo ustavující fórum, předsedou strany byl zvolen Kamil Horký, jehož na podzim téhož roku vystřídal nynější lídr strany Ivan Bartoš (wiki.pirati.cz). Piráti mimo jiné spadají do mezinárodní organizace *Pirate Parties International*, v níž navzájem spolupracují všechny ustanovené pirátské strany (idnes.cz). První sněmovní volby v roce 2010 byly ovšem pro nově vzniklou politickou stranu zklamáním. Strana představila 140 kandidátů a získala pouhých 0,8 % hlasů. První velký politický úspěch strany představovaly výsledky senátních voleb v roce 2012. Piráti se stali historicky první pirátskou stranou, která se dostala do celostátního orgánu. Senátorem se tak stal kandidát Libor Michálek navržený koalici Pirátů, Strany zelených a KDU-ČSL (volby.cz). Následující volby do Evropského parlamentu v roce 2014 se nesly ve znamení neúspěchu. Piráti představili 27 kandidátů, ale strana nedosáhla potřebného minima hlasů k získání

²⁹ *The Pirate Bay* je historicky první veřejnou sítí pro sdílení souborů a bylo založena v roce 2003 ve Švédsku. V roce 2009 byli představitelé této sítě obviněni za porušování autorských práv (Dočekal 2016).

mandátu.³⁰ Evropské volby ovšem neznamenal pouze neúspěch strany, ale vedly také k rezignaci lídra strany, který byl zpět do čela vedení zvolen³¹ před startem nové volební kampaně před volbami do Poslanecké sněmovny (Bastlová 2017). Naopak úspěchem se staly nadcházející volby téhož roku, a to volby komunální, strana pak získala čtyři posty v pražském zastupitelstvu a dosazený kandidát Petr Třešňák získal post starosty v Mariánských Lázních (Richterová 2017). Třetím a doposud největším úspěchem strany byly volby do Poslanecké sněmovny v roce 2017, díky nimž se česká verze pirátských stran dostala jako první ze všech do dolní komory parlamentu. V těchto volbách strana vsadila na výstřední marketingovou strategii s heslem „*Pusťte nás na ně!*“, kdy její členové v předvolebním spotu zpívali o kauzách³² české politiky ve vězeňském autobuse (pirati.cz). Úspěch ve volbách zaznamenalo hned 22 kandidátů, strana tak má třetí největší zastoupení v dolní komoře hned po hnutí ANO a ODS. Tento evropský trend ve znamení úspěchu Pirátů v Evropě následovaly volební sukcesy dalších podob pirátských stran ve Švédsku, Německu a na Islandu (Koprálková 2017).

Ideologická profilace strany se během let průběžně vyvíjela. Od libertariánského přístupu se strana vyprofilovala k sociálně-liberální ideologii s občasnými přesahy k levicovému libertariánství. Za určující prvky pirátské ideologie se dají pokládat postmaterialismus a fixace na liberalizaci internetové svobody (Charvát 2015: 37). Dle dostupných zdrojů se strana ideově profiluje jako středově liberální až středově levicová (Vrba 2017, lidovky.cz).

V poslední době zažila strana nemalý úspěch v případě komunálních voleb v roce 2018. Strana v celé republice získala 275 mandátů a těší se velké oblíbenosti u široké veřejnosti (volby.cz). Rok 2019 představuje výzvu v podobě eurovoleb do Evropského parlamentu. Strana na své kandidátní listině představila šestnáct kandidátů v čele s Marcelem Kolajou. Piráti tak mají šanci napravit svůj neúspěch z roku 2014.

³⁰ Piráti získali 4,78 % hlasů, stačilo tedy pouhých 22 procentních hlasů k získání mandátu (volby.cz).

³¹ V roce 2016.

³² Kauza Čapí hnízdo Andreje Babiše, korupční aféry Davida Ratha, kauza Jany Nečasové (dříve Nagyové) apod.

2.2.2 Analýza stranických dokumentů

V této podkapitole budou analyzovány stanovky hnutí, předvolební programy strany do voleb do Poslanecké sněmovny v letech 2010, 2013 a 2017 a rovněž eurovolby do Evropského parlamentu v letech 2014 a 2019.

Politické cíle Pirátů jsou definovány ve stranických stanovách. Na prvním místě se strana zavazuje k prosazování základních lidských práv člověka na svobodné šíření informací a k ochraně soukromí občana v informační společnosti 21. století. Základem tohoto cíle je prosazení revize kopírovacího monopolu na internetu. Strana si tak klade primárně cíle související s liberalizací přístupu občanů k informacím, softwarům atd. Koncept Evropské unie není ve stanovách nijak komentován, strana ani nepřijala žádné stanovisko (Piráti 2018).

Dalším zkoumaným dokumentem je volební program strany z roku 2010 zaměřený na kampaň do voleb do Poslanecké sněmovny. Strana v něm potvrzuje své cíle uvedené ve stanovách, tedy podporu otevřené a rozmanité informační společnosti. Program obsahuje čtyři základní body – občanská práva a svobody, otevřený stát, kontrola občanů nad politiky a eliminace monopolu společnou tvořivostí. Program je zčásti podobný programu Švédské pirátské strany, na jejímž příkladu poukazuje na legálnost kopírování. Program se zaměřuje pouze na politiku státní, nikoliv tu nadnárodní. Problematika Evropské unie není stejně jako ve stanovách uvedena. Stejně zaměřený je i program do voleb do Poslanecké sněmovny v roce 2013. Piráti se opět věnují jen domácím tématům, jako jsou např. veřejné účetnictví, svobodný internet, omezení patentů, svobodný software, přímá demokracie, odvolatelnost atd. (Piráti 2013).

Přínosnějším dokumentem pro obsahovou analýzu je stejně jako u ANO program do eurovoleb do Evropského parlamentu z roku 2014. Program Pirátů vychází ze společného evropského programu všech evropských pirátských stran kandidujících do EP, který se opět zaměřuje převážně na technologické oblasti politiky. Mimo jiné je cílem pirátských stran „*vybudovat pro Evropskou unii pevné demokratické základy*“ (Piráti 2014b), což dokazuje úvodní část programu deklarující rovnocenný a snadný přístup k informování občanů jako předpoklad pro legitimitu demokratického rozhodování. Program je koncipován stejně jako předchozí programy strany. Úvodní část se věnuje cílům a zbytek programu je

rozčleněn na dílčí témata (principy pro obchodní dohody, zveřejnění vlivů na politická rozhodnutí, patenty, síťová politika, transparentnost veřejného sektoru atd.). „*Piráti požadují sepsání nové smlouvy o Evropské unii s cílem vyjasnit a nahradit stávající smlouvy a naplnit potřebu demokratické reformy uvnitř Unie v referendu*“ (Tamtéž). Požadavek na revizi unijních smluv lze považovat za lehkou formu skepse vůči stávajícímu fungování EU. Mimo to Piráti taktéž požadují úpravu dělby moci nadnárodních institucí ve prospěch zákonodárné moci. Kritika EU se objevuje i v případě Evropské politiky sousedství, která je v programu kritizována na úkor represivního aparátu na sledování a kontroly občanů. Program se tak celkově věnuje spíše dílčí kritice stávající formy institucí a právního ustanovení. Zbytek programu je uceleným souborem doporučení týkajících se zveřejňování a dostupnosti informací občanům a digitalizace služeb. Program se vůbec nevěnuje otázkám evropské integrace ani budoucímu fungování EU (Tamtéž).

„*Černé na bílém*“ je název volebního programu pro volby do Poslanecké sněmovny v roce 2017. Celý program má devatenáct stránek a konceptem se jasně liší od předchozích verzí. Obsahově je program jasně ucelen do patnácti bodů, které se věnují nejen domácí, ale okrajově i nadnárodní politice. V bodě zaměřeném na problematiku financí Piráti slibují omezení daňových rájů a podporu jednotného daňového základu firem v EU. Dále se evropská tematika objevuje v kulturní oblasti, kde Piráti chtějí zahájit diskuzi na úrovni EU o zkrácení copyrightu. Bod „*Mezinárodní vztahy*“ se unijní tematice věnuje nejvíce. V rámci EU Piráti požadují omezení byrokracie, nesmyslných dotací a plýtvání peněz. „*Hranice schengenského prostoru musíme chránit společně a efektivně. Podporujeme mezinárodní spolupráci v rámci společné evropské obranné a bezpečnostní politiky a rozvíjení společných bojových skupin zemí EU*“ (Piráti 2017). Tato část programu je věnována obraně a bezpečné Evropě. Zbytek programu nijak nespecifikuje vztah k EU, tudíž není potřeba jej dále analyzovat (Tamtéž).

Posledním dostupným stranickým dokumentem je program do eurovoleb do Evropského parlamentu v roce 2019. Program představuje v době psaní této práce ojedinělý počín, jelikož žádná z analyzovaných stran svůj program dosud nezveřejnila. Celý program je opět dílem všech evropských pirátských stran, jež

utvořily jeden unifikovaný koncept, který navzájem kopírují. Úvodní část je věnována společným cílům deklarujícím pevný demokratický základ, dodržování zásad subsidiarity a svobodu internetu. V této části se strana věnuje i demokratickému deficitu, který „v Evropské unii existuje již od jejího vzniku a v průběhu integračního procesu nebyl dostatečně vyřešen“ (Piráti 2019). Strana tak chce prosadit pevnější demokratický základ pomocí podpory rozvoje společného evropského prostoru kultury, společnosti a politiky. Rovněž cílí na rovný a snadný přístup občanů k demokratickému rozhodování pomocí rozhodování na co nejnižší možné úrovni. Druhá část programu je rozdělena na jednotlivé body a podbody věnující se dílčím politikám EU. V podbodě „*Cesta k udržitelné Evropě*“ se program věnuje podpoře úlohy Výboru pro zemědělství a rozvoje venkova a deklaruje rovnoměrné rozdělení finančních prostředků uvnitř Společné zemědělské politiky. V rámci „*Občanské společnosti*“ Piráti prosazují přímo volenou konvenci občanů s cílem vypracovat novou smlouvu o EU, která vyjasní a nahradí stávající smlouvy. „*Součástí nové ústavy by měla být přímá demokracie na úrovni EU, tj. celoevropská referenda o ústavních revizích a legislativní referenda iniciovaná občany. Občané by měli mít právo zrušit stávající právní předpisy a iniciovat nové*“ (Tamtéž). Tady vidíme náznak euroskepse vůči stávajícímu smluvnímu rámci. Dále jsou Piráti skeptičtí k stávajícímu fungování vyvážení zákonodárné a výkonné moci. V EP by chtěli prosadit rovnováhu moci evropských institucí, ovšem ve prospěch zákonodárné moci. Evropský parlament by dle programu měl mít nástroj elektronické participace, kdy by občané měli možnost se veřejně vyjádřit k legislativním návrhům online přes internet. Dále se ve svém programu Piráti zaměřují na problematiku čerpání strukturálních fondů. Deklarují zvýšení flexibility s rychlou reakcí na vývoj ekonomiky. K budoucímu směřování Unie se strana vyjadřuje dílčím cílem evropské politiky prostřednictvím budování trvalých diplomatických vztahů a respektování svobody internetu, lidských práv a udržitelného rozvoje v rámci evropské diplomacie. Zbytek programu se velmi podobá jeho starší verzi z roku 2014. Strana se vyjadřuje k oblastem kultury, vzdělání, vědy, patentů, dopravy a svobodného softwaru (Tamtéž).

2.2.3 Aplikace navržené typologie

V této podkapitole bude na stranu Piráti aplikována uzpůsobená verze typologií euroskepticismu. Z obsahové analýzy stranických dokumentů vyplývají takové závěry, že stranu lze vyřadit z prvních dvou kategorií – odmítavý a partikulární euroskepticismus. Uvedené kategorie se totiž vyznačují spíše negativním přístupem k EU, což lze v případě Pirátů vyloučit. Jednotlivé názory strany budou zařazeny do čtyř aspektů, jež představují klíčové body v identifikaci postoje politické strany.

Prvním aspektem je **postoj k evropské integraci**, jenž je vymezen jako princip podpory cílů Unie a všeobecný vývoj EU. Všechny dostupné stranické dokumenty jsou tak cíleny na evropskou integraci, jelikož nezastávají opačný názor. Ve svých programech Piráti jednoznačně podporují jak další vývoj dílčích politik, tak i další inovace, které přímo souvisejí se samotným vývojem Unie. Postoj hnutí je zde vymezen převážně pozitivně, což dokazují oba volební programy do voleb do Evropského parlamentu.

Druhý aspekt představuje **postoj k dílčím politikám a institucím**. Samotný postoj k nadnárodním institucím je vnímán spíše kladně. Piráti podporují fungování těchto institucí, ale deklarují některé změny, které jsou vymezeny spíše negativně. Nasvědčuje tomu např. program do voleb do EP z roku 2019, kdy strana požaduje reformu stávajícího smluvního rámce, který je podle ní nedostatečně demokratický, reformu SZP a reformu rozhodovacího rámce ve prospěch zákonodárné moci, kterou prosazovali již v eurovolbách v roce 2014. Zástupci strany se v *Pirátských listech*³³ v souvislosti s tématem Evropská unie vyjadřují kromě zmíněných reforem i k omezení byrokracie a boji proti nesmyslným dotacím (Peksa 2017).

Třetí aspekt reprezentuje **stranická rétorika**. Podle dostupných³⁴ rozhovorů, mediálních výstupů, tiskových zpráv a prohlášení (idnes.cz, pirati.cz, irozhlas.cz, euractiv.cz) je stranická rétorika Pirátů nakloněna spíše k proevropanství. Relevantní výroky představitelů strany představují názory na EU zmíněné

³³ Stranický zpravodaj vydávaný Českou pirátskou stranou.

³⁴ Analýza rétoriky Pirátů byla z pohledu autorky velmi obtížná. Strana se veřejně k evropské problematice vyjadřuje jen z řídka.

v rámci volební kampaně do Evropského parlamentu v roce 2019. Lídr kandidátky Marcel Kolajda vnímá EU jako projev svobody a bezpečnosti. „*Evropské peníze jsou nás všech, každého z půl miliardy Evropanů,*“ (Piráti 2019a), to jsou slova nasazené trojky na kandidátní listině Mikuláše Peksy. Zdůrazňuje pak problematiku rozkrádání dotačních prostředků, jež je páčáno korporacemi. Zbylé výroky na toto téma jsou jednoznačně proevropské. Kandidáti v nich deklarují životní prostředí, svobodu cestování či větší zapojení občanů do rozhodování o budoucnosti Unie (Tamtéž).

Čtvrtým a posledním aspektem typologie je **postoj k budoucímu vývoji EU**, jenž je vymezen jako názor strany na budoucí fungování EU. Ačkoli se strana nijak k budoucímu fungování konkrétně nevyjadřuje, ze stranických dokumentů je patrné, že další vývoj EU její představitelé nezavrhují. Naopak svými doporučeními a navrženými inovacemi podporují další integraci, tudíž jako strana souhlasí s cíli a trajektorií celého projektu EU.

Na základě začlenění závěrů z dílčích aspektů lze stanovit závěr, že Česká pirátská strana spadá stejně jako hnutí ANO do kategorie **optimistický euroskepticismus**. Tolerantní euroskepticismus lze vyloučit, jelikož stranická rétorika není negativně vymezená, naopak je velmi proevropská. Česká pirátská strana tedy představuje nejmírnější formu skepse vůči EU, protože se negativně vymezuje k euru a k byrokracii, která spadá do aspektu postoj k dílčím politikám a k institucím.

Česká pirátská strana (Piráti)				
	Postoj k evropské integraci	Postoj k dílčím politikám a k institucím	Stranická rétorika	Postoj k budoucímu vývoji EU
Optimistický euroskepticismus	pozitivně vymezená	zčásti negativně vymezená (smluvní rámec, byrokracie, reforma rozhodovací formule)	pozitivně vymezená	pozitivně vymezená

Tabulka č. 8: Specifikace míry euroskepticismu u České pirátské strany na základě navržené typologie (autorka).

2.3 Svoboda a přímá demokracie – Tomio Okamura (SPD)

2.3.1 Vznik a vývoj strany

Vznik strany Svoboda a přímá demokracie – Tomio Okamura (dále jen SPD) koreluje s vyloučením Okamury ze strany Úsvit přímé demokracie (dále jen Úsvit). Jeho dřívější politická praxe spočívala ve vedení Úsvitu, kde se prezentoval jakožto hlavní tvář strany. Po neshodách spojených s financováním strany a následným vyhazováním Okamura spolu s Radimem Fialou iniciovali založení politického subjektu SPD (tema.novinky.cz). Okamurovo SPD vzniklo oficiálně v červnu 2015 zápisem na Ministerstvu vnitra ČR pod označením politické hnutí (mvcr.cz). Stejně jako u hnutí ANO je toto označení poněkud sporné,³⁵ ale pro jednotnost koncepce bude v textu SPD jako politické hnutí označováno i nadále. „*Jsmo radikální hnutí a chceme postavit radikální politické cíle,*“ prohlásil Fiala s vysvětlením, že někdo radikální být musí (ceskatelevize.cz 2015).

Samotné SPD se prezentuje jako politické hnutí prosazující zásadní změny v oblasti obrany svobody a demokracie ČR. Mezi hlavní rysy hnutí patří, jak je již uvedeno v jeho názvu, zavedení přímé demokracie a širší zapojení občanů do politiky. Tato programatika je stejná jako v případě Úsvitu. Hnutí je často označováno za populistický objekt. Teorii a typologii populismu se věnuje řada autorů (Školkay 2000; Panizza 2005; Mudde 2007; Kubát, Mejstřík, Kocián et al. 2016; Danics 2017; atd.), pro tuto práci je relevantní definice podle Školkaye, jenž popisuje tento fenomén jako formu ostře antagonistické politické rétoriky politiků. V zásadě jde o extrémní zjednodušování komplikovaných problémů a vytváření jednoduchých až vágních řešení (Školkay 2000: 2). Populisté často využívají citlivá témata, jako je migrace nebo národní měna, ke kritice stávajícího systému. Zařazením SPD na pravolevou škálu zjistíme, že hnutí je charakteristické svými názory (vystoupení z EU, stop kebabům apod.) typickými pro krajní pravicové křídlo (Muller, Lopatka 2017).

Ihned po svém vzniku se hnutí ostře opřelo do jednání v Poslanecké sněmovně. SPD vyzvala poslance k projednávání migrační politiky a ukončení členství země v schengenském systému (Kopecký 2015). V následujících letech

³⁵ Viz poznámka 21.

se hnutí zúčastnilo několika protiislámských a protiimigračních demonstrací. Rok 2019 je ve znamení skandálu. Z hnutí totiž dosud odešli tři poslanci za SPD,³⁶ údajně kvůli postupu vedení krajské organizace za Moravskoslezský kraj (ceskatelevize.cz 2019).

Vzhledem k novosti subjektu se hnutí dosud zúčastnilo jen voleb do Senátu v letech 2016 a 2017, Poslanecké sněmovny v roce 2017 a zastupitelstev obcí v roce 2018. Úspěchem tohoto hnutí jsou prozatím jen volby do Poslanecké sněmovny, ale zato se ziskem 10,64 % hlasů a 22 mandáty (volby.cz). Předvolební průzkumy předvíдалy volební podporu občanů jen okolo 3 %, výsledek voleb se tedy stal jedním z překvapivých momentů české politické scény (Červenka 2017). V současné době (2019) hnutí čekají volby do Evropského parlamentu. Po představení kandidátní listiny na sebe hnutí upozornilo další kontroverzí, a to vyřazením Tomia Okamury z posledního místa. Okamura deklaroval, že v případě zvolení přenechá mandát spolukandidátovi, který získá druhý největší počet hlasů. Tuto taktiku ovšem v březnu zpochybnilo Ministerstvo vnitra ČR, které poukazuje na možnost neobsazení mandátu v případě Okamurova zvolení a v důsledku toho na potenciální oslabení pozice stran v Evropském parlamentu. Kandidátní listinu o 21 kandidátech vede doktor Ivan David. Hnutí SPD se v Evropském parlamentu hlásí k frakci ENF – Evropa národů a svobody, do níž by se v případě zvolení přiřadilo. Ke stejné frakci se hlásí i jiné, často kontroverzní a populistické evropské strany, jako je např. francouzská Národní fronta Marine Le Pen, nizozemská Strana pro svobodu Geerta Wilderse či rakouská vládní Svobodná strana (irozhlas.cz 2019).

2.3.2 Analýza stranických dokumentů

V této podkapitole budou analyzovány konkrétní stanovы hnutí, předvolební program pro volby do Poslanecké sněmovny v roce 2017, jednotný program SPD, dokument věnující se zahraniční politice a oficiální vyjádření Okamury k eurovolbám z facebookové stránky. Vzhledem k tomu, že hnutí SPD vzniklo v nedávné době, může se zdát, že stranických dokumentů je poměrně málo. Pro

³⁶ Lubomír Volný, Marian Bojko a Ivana Nevludová (ceskatelevize.cz 2019).

tuto obsahovou analýzu jsou zásadní přístupy hnutí k EU, které hnutí hlásá ve všech dostupných dokumentech.

Stanovy hnutí ve své úvodní části zmiňují programové cíle, které jsou dále rozvíjeny v programu hnutí. Mezi tyto cíle patří prosazení zákona o referendech, odpovědnosti o odvolatelnosti politiků a soudců aj. (SPD 2016b).

Prvním analyzovaným dokumentem je politický program SPD, jenž deklaruje obecné cíle hnutí. Program je koncipován do dílčích hesel – chceme radikální změnu politického systému, chceme přímou demokracii, referendum a odvolatelnost politiků; osobní, hmotnou a trestní odpovědnost politiků; chceme zákon o prokázání původu majetku; konec zvyšování daní; budeme vytvářet nová pracovní místa – podpoříme proto podnikatele a živnostníky; nedovolme další okrádání občanů lichvářskou a exekutorskou mafii; chceme právo a spravedlnost; nechceme drahý a nefunkční sociální systém; chceme budoucnost bez dluhů; nechceme být provincií EU, chceme rozvíjet a bránit Českou republiku. Všechna tato hesla jsou dále zmiňována v programu do voleb 2017, a budou tedy předmětem analýzy v následujícím programu (SPD 2016a).

Druhým zkoumaným dokumentem je volební program pro volby do Poslanecké sněmovny v roce 2017. Program nese název „*Demokracii a svobodu – Už nikdy o nás bez nás*“. Už z názvu je patrné, že se hnutí snaží v občanech probudit emoce připomínající mnichovskou dohodu a obsazení Československa v letech 1938 a 1939, čímž naráží na selhání tehdejší politické elity. Celý program je koncipován do struktury článku obsahujícího dílčí nadpisy. Úvodní část je věnována programovým cílům, mezi které patří prosazení celostátního referenda v oblasti veřejných věcí (EU, NATO apod.), nesouhlas s neziskovými organizacemi způsobující ohrožení demokracie, a zásadní nesouhlas s činností České televize a rozhlasu. První dílčí bod je věnován islamizaci a bezpečnosti občanů. „*Naše hnutí požaduje zásadní kroky k zajištění bezpečnosti naší země a jejich občanů. Především odmítáme vnuceně přijímat nelegální imigranty a odmítáme islamizaci naší země pod záminkou multikulturalismu.*“ (SPD 2017a). V duchu odmítání imigrantů se nese celý zbytek této části programu. Hnutí jednoznačně odmítá šíření práva šaría a islámského džihádu. Hnutí dále deklaruje změnu role armády, která se namísto zahraničních expedic v rámci RB OSN má zaměřit především na obranu ČR. Druhý bod programu se věnuje speciálně EU. „*Vážení přátelé, Česká republika není suverénní zemí. Naše země*

je podřízena diktátu Evropské unie“ (Tamtéž). Těmito slovy začíná propagandistické vyjádření hnutí. SPD poukazuje na neustálý chod rozhodnutí přijatých z EU, nařízení přijetí eura nebo imigrantů do členských zemí a ztrátu suverenity. Hnutí deklaruje referendum o vystoupení z EU, aktivaci článku 50 Lisabonské smlouvy a zahájení vystoupení po vzoru Velké Británie.³⁷ V rámci tohoto bodu má hnutí připravený i scénář po případném vystoupení. Hnutí chce jednat s evropskými zeměmi mimo EU o vzájemných vztazích a smluvním rámci, obsahujícím např. obchodní smlouvy. Zbytek programu se věnuje důchodové politice a zdůrazňuje rozdělení peněžních prostředků obyvatelům ČR, nikoliv imigrantům, deprivatizaci vodárenských společností zpět do vlastnictví měst a obcí a zvýšení platů učitelům (Tamtéž).

Na tento předvolební program volně navazuje vyjádření hnutí k zahraniční politice. SPD deklaruje hájení zájmů českého národa na evropské půdě. Své požadavky srovnává s požadavky frakce Evropa národů a svobod v Evropském parlamentu. *„Jak ukazují realistická fakta z poslední doby, tak členství v EU se stává pro Českou republiku nákladnou a nebezpečnou zlehčností“* (SPD 2017b). Tímto způsobem se hnutí vyjadřuje ke vztahu s EU. Dále kritizuje byrokracii v Bruselu a selhání Komise v případě ochrany vnějších hranic Unie, která dle SPD vede k nárůstu terorismu a kriminality. Evropskou komisi kritizuje i za nařízení o přijímání imigrantů na půdě členských států. Celý koncept EU přirovnává k pozici SSSR a RVHP. V dokumentu rovněž prosazuje transatlantické vztahy s Ruskem a Čínou (Tamtéž).

Posledním dokumentem podrobeným analýze je oficiální vyjádření lídra strany Tomia Okamury k volbám do Evropského parlamentu v roce 2019. Hnutí 18. března podalo kandidátní listinu se jmény 21 kandidátů. Okamura ve svém prohlášení zdůvodňuje kandidaturu, která je založena na obnovení suverenity, svobody, kultury a tradiční české společenské svobody před vstupem do EU. Spolu s dalšími stranami hlásícími se do frakce Evropa národů a svobod deklaruje zrušení stávajícího smluvního rámce, spolupráci v boji proti teroristům, byrokracii a *„demografické genocidě evropských národů“* (SPD 2019). Zároveň se hnutí ostře vymezuje proti euru, podpoře imigrace, evropské armádě, toleranci

³⁷ Vzhledem ke skutečnosti, že nebyla zatím (21. 3. 2019) schválena žádná dohoda a Theresa May žádá o odklad brexitu, nelze o vystoupení uvažovat jako o relevantním rozhodnutí.

islamizace Evropy a dalšímu omezování práv občanů, jako je např. právo vlastnit zbraň (Tamtéž).

2.3.3 Aplikace navržené typologie

V této podkapitole bude hnutí SPD podrobeno aplikací uzpůsobené verze typologií euroskepticismu. Obsahová analýza stranických dokumentů ukázala, že hnutí lze jednoznačně vyřadit z pozitivně euroskeptických kategorií. Jednotlivé názory hnutí budou zařazeny do čtyř aspektů představujících klíčové body v identifikaci postoje politické strany.

Prvním aspektem je **postoj k evropské integraci**, jenž je v typologii vymezen jako princip podpory cílů Unie a všeobecný vývoj EU. Všechny dostupné stranické dokumenty jsou tak jednoznačně proti evropské integraci. V programech hnutí odmítá další vývoj Unie.

Druhý aspekt představuje **postoj k dílčím politikám a institucím**. Samotný postoj k nadnárodním institucím je vnímán jako velmi negativní. SPD opakovaně kritizuje nadnárodní instituce, konkrétně tedy Komisi a Parlament. Nasvědčuje tomu např. program pro volby do Poslanecké sněmovny v roce 2017, v němž hnutí požaduje reformu stávajícího smluvního rámce, který je dle něj nedemokratický. Hnutí se dále ostře vymezuje vůči migrační politice a přijetí eura.

Třetím aspektem je **stranická rétorika**. Podle dostupných rozhovorů, mediálních výstupů, statusů na sociální síti Facebook, tiskových zpráv a prohlášení (idnes.cz, spd.cz, irozhlas.cz, facebook.com) je stranická rétorika SPD nakloněna spíše k protievropanství. Svou politikou kariéru lídr strany založil na facebookových videích deklarujících názory strany na politické dění. Okamura veřejně kritizuje Českou televizi a její zaměstnance. Taktéž opakovaně vyzývá občany k demonstracím proti EU. Aktuálně Okamura plánuje hromadnou demonstraci na Václavském náměstí v Praze, na kterém vystoupí i další evropští populisté, jako jsou Marine Le Pen či Geert Wilders. Na facebookové stránce hnutí je znát značný protievropský akcent, a v mnoha příspěvcích je opakovaně prosazováno vystoupení z EU (facebook.com). V rozhovoru pro server *euroskop.cz* Okamura deklaruje větší demokratičnost při výběru europoslanců

a odpovědnost Unie za ekonomiku členských států (Pekajová, Kubáň). Celkově lze říci, že rétorika hnutí je výrazně protievropská.

Čtvrtým a posledním aspektem typologie je **postoj k budoucímu vývoji EU**. Tento aspekt je v typologii vymezen jako názor strany na budoucí fungování EU. Vzhledem ke skutečnosti, že hnutí odmítá celý koncept EU, lze stanovit závěr, že jednotným názorem je nesouhlas s cíli a trajektorií celého projektu EU.

Na základě začlenění závěrů z dílčích aspektů lze vyvodit závěr, že SPD spadá do kategorie **odmítavý euroskepticismus**. Partikulární euroskepticismus lze vyloučit, jelikož hnutí nevykazuje známky podpory dílčí politiky EU či nadnárodní instituce.

Svoboda a přímá demokracie – Tomio Okamura (SPD)				
	Postoj k evropské integraci	Postoj k dílčím politikám a k institucím	Stranická rétorika	Postoj k budoucímu vývoji EU
Odmítavý euroskepticismus	negativně vymezená	negativně vymezená	negativně vymezená	negativně vymezená

Tabulka č. 9: Specifikace míry euroskepticismu u SPD na základě navržené typologie (autorka).

2.4 STAROSTOVÉ A NEZÁVISLÍ (STAN)

2.4.1 Vznik a vývoj strany

Vznik hnutí STAROSTOVÉ A NEZÁVISLÍ se datuje do roku 2004, v němž bylo hnutí zapsáno pod názvem „*Nezávislí starostové pro kraj*“. Hnutí se ze začátku věnovalo jen lokální politice s regionálním zaměřením, a to především na Zlínský kraj. Zakladatel hnutí Petr Gazdík nastartoval svou politickou kariéru po svém zvolení na post starosty města prostřednictvím bojem za změnu způsobu přerozdělování daní, a následně založil hnutí Nezávislí starostové pro kraj (NSK) v čele s předsedou Josefem Zíchou. Základem NSK se stala podpora přímé volby hejtmanů a starostů měst a obcí, s primárním principem subsidiarity (tedy rozhodování na úrovni co nejbližší občanovi) (Bartoníček 2018). Název STAN, jak jej známe dnes, vznikl až v roce 2009, tedy těsně před úspěšnými volbami do

Poslanecké sněmovny v roce 2010³⁸ (mvr.cz). Dle politologa Pavla Šaradína tak vznikl fenomén transformace z regionálního uskupení v celostátně působící politický subjekt (Šaradín in Nová 2016). Politický subjekt STAN je v rejstříku politických stran Ministerstva vnitra ČR uveden (identicky jako v případě ANO a SPD) jako politické hnutí. Předsednictva se ujal již zmíněný Gazdík, který až do dubna 2019 stál v čele hnutí (Bartoniček 2018). I přes výše popsané nejasnosti tohoto označení bude STAN pojímán jako politické hnutí, jednotný koncept označení nejasných politických subjektů bude tedy dodržen.

Zvláštním případem v rámci hnutí STAN je politické hnutí Starostové pro Liberecký kraj (dále jen SLK), jež vzniklo v roce 2008. Hnutí bylo založeno zvlášť, a disponuje tedy jako samostatný právní subjekt určitou nezávislostí,³⁹ mající pouze smlouvu s hnutím STAN. „*Jme dvě strany v jednom,*“ tvrdí Gazdík. Předseda strany Martin Půta je totiž na základě smluvního partnerství taktéž členem předsednictva v hnutí STAN, a disponuje proto všemi pravomocemi jako řadový člen předsednictva hnutí STAN (Nová 2016).

Hnutí NSK mělo, jak je již výše popsáno, především regionální charakter s působností v komunálních volbách. Vzhledem k této skutečnosti a následné transformaci v hnutí STAN jsou pro tuto práci z hlediska užitečnosti přínosné volby do Evropského parlamentu v roce 2009. Hnutí kandidovalo do EP v rámci volební koalice s platformou spolupráce s *Alternativou*⁴⁰ (STAN 2019). Lídrem této koalice byl nezávislý senátor Jaromír Štětina (Leinert, Šilpoch 2009).

Přelomovým okamžikem v historii hnutí se staly volby do Poslanecké sněmovny v roce 2010. Hnutí STAN v předvolebním jednání uzavřelo koaliční smlouvu se stranou TOP 09, avšak nejednalo se o klasické koaliční spojení dvou stran. Strana TOP 09 a hnutí STAN podepsaly v roce 2009 Smlouvu o dlouhodobé spolupráci nejen ve volbách do Poslanecké sněmovny, ale i do Senátu. Do voleb toto uskupení vstupovalo nikoli jako koalice, nýbrž jako úzce spolupracující politické subjekty s kandidátní listinou tvořenou členy TOP 09 a STAN.

³⁸ A těsně před neúspěšnými volbami do Evropského parlamentu.

³⁹ SLK má s původním hnutím STAN společnou pouze smlouvu, na jejímž základě fungují podobně jako německá CDU a CSU.

⁴⁰ Alternativa představovala koalici stran složených z menších politických subjektů. Konkrétně ANeO, Demokracie, Klub angažovaných nestraníků, Nezávislí starostové, Strana práce, Strana pro otevřenou společnost a US-DEU.

Problémem a kontroverzí spojenou s tímto uskupením byla skutečnost, že oba subjekty nebyly díky tomuto kroku vázány k překročení 10% volební klauzule. Pro hnutí STAN byly tyto volby úspěšné, Až překvapivým momentem byl volební zisk 16,70 % hlasů a 42 mandátů. Šlo o jednoznačný úspěch uskupení s tak krátkou minulostí. Za hnutí STAN získali mandát vstupu do Poslanecké sněmovny předseda hnutí Petr Gazdík, místopředseda Stanislav Polčák a Josef Cogan (volby.cz). Oba politické subjekty spolupracovaly až do roku 2014, kde společně úspěšně kandidovaly do Senátu, krajských zastupitelstev, Poslanecké sněmovny a Evropského parlamentu. V eurovolbách získalo koaliční uskupení TOP 09 a STAN necelých 16 % a 4 mandáty, díky nimž se do Evropského parlamentu dostali dva kandidáti hnutí – Stanislav Polčák a Jaromír Štětina (volby.cz).

Další kontroverzí v podobě koaliční dohody se stalo předvolební jednání o volbách do Poslanecké sněmovny 2017. Hnutí původně uzavřelo koaliční dohodu se stranou KDU-ČSL, avšak předvolební průzkumy během volebních příprav předpovídaly neúspěch tohoto spojení a nepřekročení hranice potřebných 10 % všech hlasů. Strana tak odstoupila z koaliční spolupráce a hnutí pokračovalo do voleb samostatně (Kottová 2017). I přes tento rozkol získala strana 5,18 % hlasů a 6 mandátů (volby. cz).

V době psaní této práce se hnutí připravuje na volby do Evropského parlamentu a utvořilo předvolební koalici s regionálními partnery⁴¹ a stranou TOP 09. Kandidátní listina se skládá z 28 politiků, 7 z nich jsou zástupci hnutí STAN⁴² (programydovoleb.cz). Hnutí se v Evropském parlamentu řadí k frakci „*Evropská lidová strana*“, která vyznává křesťansko-demokratickou a liberálně konzervativní ideologii. K této frakci lze mimo jiné zařadit i strany TOP 09 a KDU-ČSL (eppgroup.eu).

Na základě nespecifikace ideového zařazení hnutí je obtížné jej jednoznačně vyprofilovat a zakomponovat na pravolevé škále. Problémem je v tomto případě absence ideových principů, na jejichž základě by profilace v dualistickém dělení

⁴¹ STAN přizval taktéž strany Zelení, Jihočeši 2012, LES a Hradecký demokratický klub (programydovoleb.cz).

⁴² Stanislav Polčák, Radim Sršeň, Petr Kulháněk, Josef Horinka, Michaela Opltová, Daniel Černý a Alois Ullmann (Tamtéž).

byla jasnější (Dostál 2016). Ideové zaměření hnutí, sice nelze jednoznačně určit, ovšem z programových dokumentů lze konstatovat, že se hnutí profiluje jako středový až středopravicový subjekt.

2.4.2 Analýza stranických dokumentů

V této podkapitole budou analyzovány konkrétní stanovky hnutí, programové stanovisko hnutí STAN k bezpečnostní situaci v Evropě, společný program se stranou TOP 09 pro volby do Poslanecké sněmovny v letech 2010 a 2013, společný program se stranou TOP 09 do voleb do Evropského parlamentu v roce 2014 a samostatný program pro volby do Poslanecké sněmovny 2017. Vzhledem ke skutečnosti, že v době psaní práce nebyl zveřejněn program hnutí pro volby do Evropského parlamentu, nebude tento stranický dokument analyzován, stejně jako programové dokumenty k volbám do krajských zastupitelstev a Senátu.

Stanovy hnutí definují programové cíle, které spočívají ve vytvoření optimálních podmínek pro život občanů v demokratickém státě. Hnutí požaduje omezení státní byrokracie a decentralizaci veřejné moci. Dále hnutí deklaruje posílení proevropského směřování České republiky spolu se zajištěním respektu v EU (STAN 2017a).

Dalším zkoumaným dokumentem je tzv. „*Deset bodů pro bezpečnější Evropu*.“ Hnutí tímto reaguje na možné bezpečnostní komplikace způsobené migrační krizí a azylovou politikou spojenou s přerozdělováním migrantů a rovněž reprezentuje deset doporučení jak pro členské státy, tak pro EU. Hnutí dále apeluje na přijetí mezinárodního nařízení členských států a dodržení smluvního rámce. Zároveň deklaruje zpřísnění podmínek pro poskytnutí azylu migrantům a striktní dodržení podmínek daného státu. Ve zbytku dokumentu hnutí vyzývá k užší spolupráci a solidaritě mezi členskými státy, avšak nepodporuje zavedení trvalého přerozdělovacího mechanismu při přidělování žadatelů o mezinárodněprávní ochranu v rámci EU. Hnutí odkazuje na nelegitimitu procesu a neznalost celkového počtu migrantů z poslední migrační vlny v Evropě. Dále se tento stranický dokument vyhrazuje ke stávajícímu azylovému právu, které může narušit evropské ideály (STAN 2015).

Tzv. „*Hodnotové desatero hnutí STAROSTOVÉ A NEZÁVISLÍ*“ představuje další analyzovaný dokument, který se věnuje programovým a ideovým hodnotám

hnutí. Zahrnuje deset hesel vyjadřujících postoj hnutí k politice. Jak již bylo zmíněno výše, hnutí se ve svém programu zaměřuje na princip subsidiarity, pevné mezinárodní ukotvení, svobodnou společnost a všechny náležitosti plně demokratického státu. Taktéž deklaruje nutnost posílení spolupráce členských států Unie a ztotožnění občanů se zásadními kroky EU. Zbytek dokumentu je orientován na národní politiku, tudíž není pro analýzu potřebný (starostove-nezavisli.cz).

Volební program „*Odpovědní jdou s námi*“ představuje společnou politickou vizi hnutí STAN a strany TOP 09. Program je koncipován do 11 kapitol věnujících se různým odvětvím (kulturní politika, životní prostředí apod.). Politické subjekty hned z úvodu kladou důraz na členství v mezinárodních společenstvích (konkrétně EU a NATO), přijetí společné měny eura s důsledkem podpory české ekonomiky a dotační politiky EU. Přínosnou částí pro tuto práci je bod věnující se zahraniční politice. Oba subjekty zde popisují svůj vztah k již zmíněným mezinárodním společnostem. Unie je subjekty vnímána jako záruka existence českého státu. Je zde také vyjádřena podpora stávajícímu smluvnímu rámci a podpora další evropské integrace (zejména na Balkánu). Zbytek programu se EU nevěnuje, tudíž analyzován nebude (TOP 09, STAN 2010).

Další společnou vizi s TOP 09 ilustruje program pro volby do Poslanecké sněmovny v roce 2013. Koncept programu se nijak zásadně neliší od konceptu představeného v roce 2010. Subjekty poukazují na nový finanční rámec pro období 2014–2020, který sníží byrokratické překážky v oblasti čerpání dotací. Program opět podporuje další integraci a vstup do eurozóny, který je subjekty navržen na roky 2018 až 2020. V kapitole „*Zahraniční a obranná politika*“ je znovu vyjádřena podpora Unii a posílení postavení naší země. Strany rovněž apelují na dodržování závazků, které pro Českou republiku vplynuly ze členství. Zbytek programu se už evropské tematice nevěnuje, a je tudíž pro analýzu nepotřebný (TOP 09, STAN 2013).

Vzhledem ke skutečnosti, že hnutí kandidovalo do Evropského parlamentu v roce 2014 opět se stranou TOP 09, mohli jsme registrovat opět společný program, tentokrát do eurovoleb. Tento program je pro předkládanou práci nejpřínosnější, jelikož se věnuje čistě jen evropské tematice. Program s názvem „*Nekašlete na Evropu*“ je koncipován podobně jako předchozí dva zkoumané programy, jen s tím rozdílem, že jednotlivé kapitoly jsou věnovány odvětvím

evropské politiky. První kapitola popisuje pohled obou subjektů na evropskou integraci. Česká republika se dle programu hojně hospodářsky a společensky od dob vzniku do EU posunula tím „*správným směrem*“. Oba subjekty plně podporují budoucí trajektorii EU, a to s cílem aktivnější participace na budoucnosti Unie. Kromě hlubší integrace napříč spektry je taktéž podporována činnost unijních institucí. V této kapitole se však objevuje i několik kritických bodů. Program například nesouhlasí s podporou finančně neudržitelných sociálních systémů členských států a s přijetím problémových zemí do eurozóny.⁴³ V další kapitole, věnující se vnitřnímu trhu, se program vyhrazuje proti nedostatečnému využití volného pohybu, který považuje „*za nedostatečný a za brzdu ekonomického rozvoje*“ (TOP 09, STAN 2014). Navrhovaným řešením je snížení nezaměstnanosti způsobené právě nedostatečným využitím vnitřního trhu. Další strategický cíl je představen ve formě odstranění nadměrné byrokracie a zbytečných administrativních překážek. Ve zbývajících částech se program věnuje různým odvětvím evropské politiky, které vyjadřují kladný vztah k EU (Tamtéž).

Posledním analyzovaným dokumentem je program hnutí STAN z posledních voleb do Poslanecké sněmovny v roce 2017. Hnutí v programu deklaruje princip individuální odpovědnosti (rovnost šancí, nedotknutelnost soukromého vlastnictví a podpora soukromého podnikání). Hnutí apeluje na setrvání české společnosti ve strukturách NATO a EU. Evropská tematika je v programu zastoupena poměrně hojně. Hnutí klade důraz na maximální využití fondů EU, větší diverzifikaci exportu a stejně jako v společných programech s TOP 09 podporuje vstup do eurozóny, a tudíž přijetí společné měny. „*Smyslem naší politiky není vícerychlostní Evropa, která z podstaty Evropskou unii spíše rozděluje, než spojuje, ale další společné prohlubování vnitřního trhu EU s ohledem na ekonomiku ČR, na proces vytváření prostoru bezpečnosti, spravedlnosti a práva občany EU, včetně ochrany vnějších hranic*“ (STAN 2017b). V zahraničněpolitických otázkách hnutí zdůrazňuje nutnost členství v EU i její hlubší integraci, zejména v oblasti ekonomického rozvoje. Zbytek programu je věnován domácím tématům, tudíž není nutné jej analyzovat (Tamtéž).

⁴³ I když v programu nebyla zmíněna konkrétní země, je více než jasné, že se v tomto případě jedná o Řecko a jeho finanční problémy ovlivňující EU.

2.4.3 Aplikace navržené typologie

V této podkapitole bude na hnutí STAN aplikována uzpůsobená verze typologií euroskepticismu. Po obsahové analýze stranických dokumentů lze hnutí vyřadit z prvních tří kategorií – odmítavý, partikulární a nestranný euroskepticismus, jelikož tyto kategorie představují spíše negativní přístup k EU, což lze v případě hnutí STAN vyloučit. Jednotlivé názory stran budou zařazeny do čtyř aspektů, které představují klíčové body v identifikaci postoje politického subjektu.

První aspekt zahrnuje **postoj k evropské integraci**. Všechny dostupné stranické dokumenty jsou koncipovány jednoznačně pro evropskou integraci. Postoj hnutí je zde vymezen převážně pozitivně, což dokazuje společný volební program s TOP 09 pro volby do Evropského parlamentu v roce 2014 a program pro volby do Poslanecké sněmovny v roce 2017, kdy hnutí podporuje hlubší integraci.

Druhým aspektem je **postoj k dílčím politikám a institucím**. Hnutí ve svých dokumentech potvrdilo kladný přístup k unijním institucím i dílčím politikám. I přes veškerou podporu vstupu do eurozóny a přijetí eura a podporu dílčích politik tvořících systém EU se hnutí paralelně vymezuje vůči stávajícímu azylovému právu, vůči podpoře neudržitelných sociálních systémů (Řecko) a vůči nevyužitému potenciálu volného pohybu osob. Kromě těchto požadavků nemá hnutí větší výtky k dílčím politikám.

Třetí aspekt představuje **stranická rétorika hnutí**. Podle prohlášení tiskového mluvčího Tomáše Pergla, který autorce poskytl oficiální vyjádření postoje hnutí k EU, je stranická rétorika hnutí STAN nakloněna spíše k proevropanství. *„Hnutí přispívá k zajištění důstojného a respektovaného místa České republiky ve světě a k posilování spolupráce členských států Evropské unie. Jen pevná opora v euroatlantickém spojení zajistí mírovou a svobodnou budoucnost naší země. Budoucnost Evropy se musí opírat o zodpovědnost členských států EU, jejich spolupráci a solidaritu a vycházet z výrazného ztotožnění občanů jednotlivých zemí se zásadními kroky Evropské unie“* (Tomáš Pergl 2019). Předseda strany Petr Gazdík se v souvislosti s migrační krizí vymezil k postavení unijních institucí v řešení krize. *„Chybí mi jakákoliv aktivní role vrcholných*

orgánů EU – i Vás jako předsedy Evropské rady, jakéhosi prezidenta EU,“ (Kopecký 2015) ohradil se vůči Tuskovi Gazdík. Gazdík i přes tuto skutečnost potvrzuje svůj kladný vztah k členství, jen poukazuje na možné situace, které by mohly ohrozit všechny členské státy (vzestup populistů a extremistických stran). Analýza stranické rétoriky byla problematická, jelikož veřejně se STAN k EU moc nevyjadřuje. Lze konstatovat, že hnutí má stejné názory jako TOP 09, která je analyzována níže, a taktéž lze potvrdit, že absence veřejného vyjadřování se k EU je způsobena zaměřením hnutí spíše na celostátní politiku, načež ta evropská je posunuta do pozadí. I přes tyto nepatrné potíže a drobnou kritiku lze hnutí zařadit k proevropským názorům.

Čtvrtým a posledním aspektem typologie je **postoj k budoucímu vývoji EU**. Budoucí vývoj hnutí se přímo úměrně vztahuje k vývoji Unie, tudíž deklarování hnutí o nutnosti setrvání České republiky v Unii vyjadřuje kladný vztah hnutí k této problematice. Hnutí klade důraz na budoucnost EU, načež podporuje její integraci, zvyšovat její roli, posílit spolupráci všech členských států a další vývoj směřující k dosažení stabilní a prosperující Unie.

Na základě začlenění výsledků z dílčích aspektů lze stanovit závěr, že hnutí STAN spadá do kategorie **optimistický euroskepticismus**. Tolerantní euroskepticismus lze vyloučit, jelikož stranická rétorika hnutí není jednoznačně negativně vymezená.

STAROSTOVÉ A NEZÁVISLÍ (STAN)				
	Postoj k evropské integraci	Postoj k dílčím politikám a k institucím	Stranická rétorika	Postoj k budoucímu vývoji EU
Optimistický euroskepticismus	pozitivně vymezená	zčásti negativně vymezená (azylová politika, podpora Řecka, nevyužitý potenciál volného pohybu osob za prací)	pozitivně vymezená	pozitivně vymezená

Tabulka č. 10: Specifikace míry euroskepticismu u hnutí STAN na základě navržené typologie (autorka).

2.5 TOP 09

2.5.1 Vznik a vývoj strany

Vznik strany TOP 09 se datuje, jak je již z názvu patrné, do roku 2009 (mvcr.cz). Strana o třech principech – Tradice, Odpovědnost, Prosperita, odtud vznikl akronym TOP, doplněný o dvojčíslí 09, symbolizující nejen rok založení strany, ale také revoluční rok 1989. Předsedou byl na ustavující schůzi jednomyslně zvolen Karel Schwarzenberg. Vznik strany byl iniciován tehdejším členem strany KDU-ČSL Miroslavem Kalouskem. Kalouskova politická kariéra je doprovázena mnoha kontroverzemi a mediálními konfrontacemi s jinými politiky. Pnutí uvnitř KDU-ČSL vyvrcholilo volbami do Poslanecké sněmovny v roce 2006 a následnou tvorbou vládní koalice. Kalousek prosazoval variantu možného vzniku menšinové vlády KDU-ČSL spolu s ČSSD a tolerancí KSČM. Proti tomuto návrhu se ohradili členové KDU-ČSL, výsledkem tohoto kontroverzního kroku byl nejen neúspěch navrhované varianty, ale také Kalouskova rezignace ve straně (novinky.cz). Vnitřní rozpor mezi členy KDU-ČSL zakončený odchodem Kalouska a rozštěpení strany vedl ke vzniku nového politického uskupení TOP 09 (Mach).

Další vývoj se v některých bodech shoduje s historií hnutí STAN. Strana TOP 09 uzavřela koaliční spolupráci s hnutím STAN, která byla dle výše popsaných podrobností nelegální, a oba subjekty tak obešly zákon. Poprvé se strana zúčastnila voleb v roce 2010 se ziskem 16,71 %, jenž straně zajistil vstup do Poslanecké sněmovny a umožnil jí podílet se na chodu celostátní politiky ve vládě spolu s ODS a VV (volby.cz).

Volby do Poslanecké sněmovny v roce 2013 byly pro stranu sice úspěšné (11,99 %), ale v komparaci se ziskem v předešlých volbách strana nedokázala obhájit tento post. Jedním z faktorů je úspěch konkurenčního hnutí ANO, ale taktéž stále se vyskytující kontroverzní Kalouskovy výroky v médiích či neshody⁴⁴ v tehdejší vládní koalici vedené lídrem ODS Petrem Nečasem. Spolupráce s hnutím STAN trvala až do roku 2014, kdy společně úspěšně oba politické subjekty kandidovaly do Senátu, krajských zastupitelstev, Poslanecké

⁴⁴ Neshod bylo hned několik. Jako příklad je uvedena neshoda koaličních stran v oblasti dalšího vývoje EU (Novák 2012).

sněmovny a Evropského parlamentu. V eurovolbách získalo koaliční uskupení TOP 09 a STAN necelých 16 % a 4 mandáty, díky nimž se do Evropského parlamentu dostali dva kandidáti strany – Jiří Pospíšil a Luděk Niedermayer (volby.cz).

V době psaní práce se strana připravuje na volby do Evropského parlamentu a utvořila předvolební koalici s regionálními partnery hnutí STAN⁴⁵ a stranou TOP 09. Kandidátní listina se skládá z 28 politiků, 13 z nich jsou zástupci TOP 09⁴⁶ (Bureš 2019). Hnutí se v Evropském parlamentu řadí k frakci „*Evropská lidová strana*“, která vyznává křesťansko-demokratickou a liberálně konzervativní ideologii. Do této frakce lze mimo jiné zařadit i hnutí STAN a KDU-ČSL (eppgroup.eu).

Dle stanov se strana hlásí ke konzervativním a demokratickým hodnotám založeným na již zmíněných třech principech (tradice, odpovědnost, prosperita). Stranu lze dle dostupných dat na pravolevé škále zařadit od středu doprava. TOP 09 tedy představuje českou liberálně konzervativní středopravicovou politickou stranu.

2.5.2 Analýza stranických dokumentů

V této podkapitole budou analyzovány konkrétní stanovy strany, programová východiska a principy, společný program s hnutím STAN pro volby do Poslanecké sněmovny v letech 2010 a 2013, společný program s hnutím STAN do voleb do Evropského parlamentu v roce 2014 a samostatný program pro volby do Poslanecké sněmovny v roce 2017. Vzhledem ke skutečnosti, že v době psaní práce nebyl zveřejněn program strany pro volby do Evropského parlamentu, nebude tento stranický dokument zkoumán, stejně tak i programové dokumenty k volbám do krajských zastupitelstev a senátu.

⁴⁵ Více podrobností viz s. 53.

⁴⁶ Jedná se o následující kandidáty – lídr strany Jiří Pospíšil, Luděk Niedermayer, Marek Ženíšek, Gabriela Pecková, Vojtěch Vais, Kryštof Čížinský, Jakub Hruška, Radovan Auer, Roman Haken, Lukáš Otys, Tomáš Ignác Fénix, Terezie Radoměřská a Radek Zapletal (Tamtéž).

Prvním zkoumaným dokumentem jsou stanovy, které již z úvodu deklarují pozitivní přístup strany k EU. Mezi stranické cíle řadí hlubší evropskou integraci a zásadnější postavení⁴⁷ naší země v Unii (TOP 09 2017).

Druhým zkoumaným dokumentem jsou „*Programová východiska a principy*“. Stejně jako ve stanovách je i zde úvod věnován ideovému vymezení strany, které je charakterizováno evropskými tradicemi křesťansko-židovské kultury. Jako základ prosperujícího českého státu je podle strany členství v EU, které naší zemi zajistí bezpečí, mezinárodní stabilitu a mír. Dále strana apeluje na další evropskou integraci a rozvíjení euroatlantických vztahů jako základu bezpečnosti (TOP 09a).

Třetí a čtvrtý analyzovaný dokument představují společné programy s hnutím STAN (programy pro volby do Poslanecké sněmovny v letech 2010, 2013 a Evropského parlamentu v roce 2014). Vzhledem k tomu, že programy již byly podrobeny analýze, pouze shrnu základní body týkající se evropské tematiky. Programy pro volby do Poslanecké sněmovny se v obou obdobích věnují podpoře hlubší evropské integrace (zejména Balkán), vstupu do eurozóny se závazkem přijetí eura a budoucí trajektorii Unie s aktivnější účastí českého státu. Ačkoliv je strana proevropská, nesouhlasí s podporou finančně neudržitelných sociálních systémů členských států a s přijetím problémových zemí do eurozóny. Kritizován je taktéž nevyužitý potenciál volného pohybu osob (TOP 09, STAN 2010, 2013, 2014).

Posledním zkoumaným dokumentem je program pro volby do Poslanecké sněmovny v roce 2017. Úvodní část je věnována obecným principům strany, které jsou již definovány v předešlých dokumentech, ovšem znovu se zde apeluje na důležitost členství v EU s podcílem vymanit se z posilujícího vlivu Ruska. Program je koncipován do jednotlivých kapitol věnujících se různým odvětvím politického spektra. V kapitole zaměřené na bezpečí a zahraniční politiku strana klade důraz na členství v mezinárodních strukturách (EU a NATO), jež je klíčové pro rozvoj české společnosti. Podstatná je také spolupráce mezi členskými státy navzájem s cílem rozvíjet ekonomiku EU. Zmiňována je opět podpora integrace a upevňování principů právního státu a demokracie na Balkánu. Program obsahuje kapitolu s názvem „*Evropská unie jsme my*“, která se věnuje cílům

⁴⁷ Strana usiluje o to, aby ČR byla respektovanějším a váženějším členem EU.

v rámci členství v EU. Mezi tyto cíle strana řadí hlubší integraci, vstup do eurozóny, účast ČR v rychlejším pruhu integrace a minimalizující dopad vystoupení VB z EU na českou ekonomiku. Současně se strana vymezuje vůči populismu v Evropě a omezení volného pohybu lidí za prací (TOP 09b).

2.5.3 Aplikace navržené typologie

V této podkapitole bude strana TOP 09 podrobena aplikací uzpůsobené verze typologií euroskepticismu. Po provedení obsahové analýzy stranických dokumentů lze hnutí vyřadit z prvních tří kategorií – odmítavý, partikulární a nestranný euroskepticismus, jelikož tyto kategorie představují spíše negativní přístup k EU, což lze v případě TOP 09 vyloučit. Jednotlivé názory stran budou zařazeny do čtyř aspektů, které představují klíčové body v identifikaci postoje politického subjektu

Prvním aspektem je **postoj k evropské integraci**. Všechny dostupné stranické dokumenty jsou jednoznačně pro evropskou integraci. Postoj hnutí je zde vymezen převážně pozitivně, což dokazuje společný volební program s hnutím STAN pro volby do Evropského parlamentu v roce 2014 a program pro volby do Poslanecké sněmovny v roce 2017, kdy hnutí podporuje hlubší integraci.

Druhý aspekt představuje **postoj k dílčím politikám a institucím**. Hnutí ve svých dokumentech potvrdilo svůj kladný přístup k unijním institucím i dílčím politikám. I přes veškerou podporu vstupu do eurozóny a přijetí eura, podporu dílčích politik tvořící systém EU se hnutí negativně vymezuje vůči stávajícímu azylovému právu, podpoře neudržitelných sociálních systémů (Řecko) a nevyužitému potenciálu volného pohybu osob. Kromě těchto požadavků nemá hnutí větší výtky vůči dílčím politikám.

Třetí aspekt tvoří **stranická rétorika** hnutí. Podle dostupných rozhovorů, mediálních výstupů, tiskových zpráv a prohlášení (idnes.cz, top09.cz, irozhlas.cz, euractiv.cz) je stranická rétorika TOP 09 nakloněna spíše k proevropanství. Jako příklad lze uvést prohlášení někdejšího předsedy strany Karla Schwarzenberga, v němž potvrdil jeden z programových cílů – přijetí eura. Současně ale dodal, že pokud ČR nesplní všechny předpoklady (narovnání rozpočtu atd.), je vstup do eurozóny nereálný (top09.cz 2010). Marek Ženíšek, člen poslaneckého výboru

pro evropské záležitosti, ve svém prohlášení apeloval na nedostatečnou reflexi konfliktu na Ukrajině ze strany EU (euractiv.cz 2015). I přes zmíněné skutečnosti nelze konstatovat, že stranická rétorika není jednoznačně negativně vymezená.

Čtvrtým a posledním aspektem typologie je **postoj k budoucímu vývoji EU**. Budoucí vývoj hnutí se přímo úměrně vztahuje k vývoji Unie, tudíž deklarování hnutí o nutnosti setrvání České republiky v Unii vyjadřuje kladný vztah. Budoucnost Unie je pro hnutí velmi důležitá, proto podporuje myšlenku rozšiřování EU, zvyšování její roli, posílení spolupráce všech členských států a dalšího vývoje vedoucího k dosažení stabilní a prosperující Unie.

Na základě začlenění výsledků z dílčích aspektů lze stanovit závěr, že strana TOP 09 má takřka stejný postoj k EU jako hnutí STAN a spadá do kategorie **optimistického euroskepticismu**. Tolerantní euroskepticismus lze vyloučit, jelikož stranická rétorika hnutí není jednoznačně negativně vymezená. TOP 09 tedy představuje nejmírnější formu skepse vůči EU.

TOP 09				
	Postoj k evropské integraci	Postoj k dílčím politikám a k institucím	Stranická rétorika	Postoj k budoucímu vývoji EU
Optimistický euroskepticismus	pozitivně vymezená	zčásti negativně vymezená (azylová politika, podpora Řecka, nevyužitý potenciál ve volném pohybu osob za prací)	pozitivně vymezená	pozitivně vymezená

Tabulka č. 11: Specifikace míry euroskepticismu u TOP 09 na základě navržené typologie (autorka).

ZÁVĚR

Diplomová práce se věnovala výzkumu euroskepticismu u českých nově vzniklých politických subjektů. Výběr subjektů se uskutečnil na základě stanovených kritérií, jež byla popsána a vymezena v úvodu práce. Prvním kritériem výběru subjektu byla určena Sartoriho definice relevantní strany. S její pomocí byly vyřazeny subjekty s koaličním nebo vyděračským potenciálem. Druhé kritérium výběru představoval aspekt novosti, jenž kladl důraz na vyřazení politických subjektů, které jsou klasifikovány jako tradiční strany, které byly přítomné procesu transformace stranického systému po komunistickém režimu 20. století. Třetím a posledním kritériem byla účast zkoumaných subjektů na celostátní politice. Konkrétně je toto kritérium vymezeno obdobím po (a včetně) volbách do Poslanecké sněmovny v roce 2010. Tento aspekt byl do výzkumu zařazen pro potřeby analýzy u hnutí STAN, které vzniklo již v roce 2004, ale na celostátní úroveň dosáhlo až po volbách 2010. Cílem výzkumu bylo zjistit, zda ideové rozložení subjektů na pravolevé škále ovlivňuje jejich míru euroskepticismu.

Práce byla rozdělena do dvou hlavních kapitol. První část se věnovala teoretickému vymezení typologií euroskepticismu. Bylo představeno sedm typologií. Konkrétně se jednalo o původní a revidovanou typologii Alekse Szczerbiaka a Paula Taggarta, Chrise Flooda, Petra Kanioka, Nicolý Contiho a Lucou Verzichellim a Sørena Riishøje. Vzhledem k nevyhovujícím kritériím u všech zmiňovaných typologií byla pro potřeby vlastní analýzy navržena uzpůsobená verze již představených typologií. Jednou z klíčových se stala revidovaná typologie dvojice autorů Paula Taggarta a Alekse Szczerbiaka. Jejich rozdělení měkkého a tvrdého euroskepticismu bylo zahrnuto do aplikované typologie v podobě transformace na odmítavý a optimistický euroskepticismus. Jako nejpřínosnější se ukázala Contiho a Riishøjova kategorizace definující partikulární, nestranný a tolerantní euroskepticismus.

Jednotlivé představené kategorie jsou vázány na dílčí aspekty politických subjektů. Tyto aspekty vycházejí primárně ze smluvního rámce Lisabonské smlouvy. Konkrétně se jednalo o aspekty týkající se postoje subjektů k evropské integraci, dílčím politikám a unijním institucím a k budoucímu směřování EU. Posledním aspektem byla stranická rétorika. Kritéria určující postoj byla do

uzpůsobené verze začleněna z důvodu podpory cílů EU, posilování procesu integrace a podpory hodnot a cílů politik EU, které patří mezi povinnosti členských států vycházející ze smluvního rámce. Je-li mezi státem a nadnárodní organizací podepsána smlouva, obě strany se zavazují k plnění smluvních závazků. Tak tomu je v případě členských států (Česká republika nevyjímaje) a EU, které se společně zavazují k mnoha povinnostem, včetně pozitivního postoje k fungování celého konceptu EU. Stranická rétorika byla zvolena jako poslední kritérium reflektující povinnost politických stran utvářet evropské politické vědomí. Navržená uzpůsobená verze představených typologií se ukázala jako přínosná především v kontextu reflexe smluvního rámce Lisabonské smlouvy na postoj politických subjektů. Nevyužití stávajících typologií bylo zapříčiněno nevyhovujícími kritérii a absentující vazbou na smluvní rámec. Druhá, analytická, část práce se v jednotlivých podkapitolách věnuje vlastní analýze vybraných subjektů – ANO 2011, Česká pirátská strana, Svoboda a přímá demokracie – Tomio Okamura, STAROSTOVÉ A NEZÁVISLÍ a TOP 09. V úvodu každé z nich byl vždy nejprve popsán vznik, vývoj a charakteristika strany, následně byla provedena obsahová analýza stranických dokumentů a následně na daný politický subjekt aplikována uzpůsobená verze typologií.

Prvním zkoumaným subjektem bylo hnutí ANO 2011. Hnutí se neprofiluje jako ideově pravicový či levicový subjekt, tudíž zařazení hnutí na pravolevou škálu nebylo zcela jednoznačné. Analýza stranických dokumentů ukázala, že hnutí lze ideově zařadit do středu škály se skutečností, že občas některými svými idejemi a názory koresponduje se středopravicovou či středolevicovou profilací. Postoj k EU byl na základě analýzy a aplikace zhodnocen velmi pozitivně. Hnutí se kladně vymezuje k EU ve všech svých stranických dokumentech a klade důraz na větší soudržnost členských států, ekonomické využití členství v podobě čerpání dotací a všeobecně aktivnější roli ČR v EU. Ačkoliv se hnutí negativně vymezuje k přijetí eura, přítomné byrokracii a nedostatečné formě stávající společné zemědělské politiky, bylo dle typologie hnutí zařazeno do kategorie **optimistický euroskepticismus**. Tolerantní euroskepticismus bylo možno vyloučit, jelikož stranická rétorika hnutí není jednoznačně negativně vymezená. Dle smluvního rámce hnutí převážně plní závazky vyplývající z tohoto vztahu, a nelze tedy postoj hnutí vymezit jako negativně zaměřený.

Druhým analyzovaným subjektem byla Česká pirátská strana. Ideové zařazení strany se v průběhu vývoje ambivalentně profilovalo. Z původně libertariánského přístupu strana dosáhla středové až středolevicové profilace. Postoj k EU byl na základě analýzy a aplikace zhodnocen velmi pozitivně. Strana deklaruje demokratickou soudržnost všech členských států a reformu stávajícího smluvního rámce. Celkově si v politice strana vytyčila programové cíle deklarující svobodu šíření informací, ochranu soukromí občana v informační společnosti a liberalizaci přístupu k softwarům aj. Ačkoliv se strana negativně vymezuje k smluvnímu rámci, přítomné byrokracii a nedostatečné formě stávající rozhodovací formule, byla dle typologie zařazena do kategorie **optimistický euroskepticismus**. Tolerantní euroskepticismus bylo možno vyloučit, jelikož stranická rétorika hnutí není jednoznačně negativně vymezená. Dle smluvního rámce strana převážně plní závazky vyplývající z tohoto vztahu, a nelze tedy postoj strany vymezit jako negativně zaměřený.

Třetím zkoumaným subjektem bylo hnutí Svoboda a přímá demokracie – Tomio Okamura. Ideové zařazení strany bylo oproti výše popsaným subjektům jednoznačnější. Svými názory se hnutí profiluje jako krajně pravicový subjekt. Je také příkladem populismu či populistického hnutí, pro které je krajní pravice typická. Postoj k EU byl na základě analýzy a aplikace zhodnocen velmi negativně. Hnutí postavilo své programové dokumenty na rétorice odmítání celého konceptu EU. Negativně se vymezuje vůči integraci, institucím, politikám i budoucí trajektorii Unie. Hnutí bylo dle typologie zařazeno do kategorie **odmítavý euroskepticismus**. Partikulární euroskepticismus bylo možno vyloučit, jelikož hnutí nevykazovalo známky podpory dílčí politiky EU či nadnárodní instituce. Dle smluvního rámce hnutí neplní závazky vyplývající z tohoto vztahu, a postoj hnutí tedy lze vymezit jako negativně zaměřený.

Čtvrtým zkoumaným subjektem bylo hnutí STAROSTOVÉ A NEZÁVISLÍ. Hnutí se neprofiluje jako ideově pravicový či levicový subjekt, tudíž zařazení hnutí na pravolevou škálu nebylo v kontextu klasifikace jednoznačné. Analýza stranických dokumentů ukázala, že hnutí lze ideově zařadit do středu škály i přesto, že některými svými idejemi a názory občas tíhne ke středopravicové profilaci. Postoj k EU byl na základě analýzy a aplikace zhodnocen velmi pozitivně. Ačkoliv se strana negativně vymezuje ke stávající formě azylové politiky, podpoře Řecka jakožto problémového člena eurozóny a nevyužitému

potenciálu volného pohybu osob za prací, byla dle typologie zařazena do kategorie **optimistický euroskepticismus**. Tolerantní euroskepticismus bylo možno vyloučit, jelikož stranická rétorika hnutí není jednoznačně negativně vymezená. Dle smluvního rámce hnutí převážně plní závazky vyplývající z tohoto vztahu, a nelze tedy postoj hnutí vymezit jako negativně zaměřený.

Čtvrtým zkoumaným subjektem byla strana TOP 09. Strana se profiluje jako ideově středový až středopravicový subjekt. Postoj k EU byl na základě analýzy a aplikace zhodnocen velmi pozitivně. Ačkoliv se strana stejně jako v případě hnutí STAN negativně vymezuje ke stávající formě azylové politiky, podpoře Řecka jakožto problémového člena eurozóny a nevyužitému potenciálu volného pohybu osob za prací, byla dle typologie zařazena do kategorie **optimistický euroskepticismus**. Tolerantní euroskepticismus bylo možno vyloučit, jelikož stranická rétorika hnutí není jednoznačně negativně vymezená. Dle smluvního rámce strana převážně plní závazky vyplývající z tohoto vztahu, a nelze tedy postoj strany vymezit jako negativně zaměřený.

V úvodu stanovená hypotéza, že ideové rozložení subjektů na pravolevé škále ovlivňuje míru euroskepticismu u analyzovaných subjektů, se potvrdila. Profilace subjektů ANO, Piráti, STAN a TOP 09 je zaměřená do středu pravolevé škály a na základě výsledků analýzy jsou tyto subjekty charakterizovány jako optimisticky euroskeptické. Naopak hnutí SPD bylo profilováno jako krajně pravicový subjekt se značnou mírou euroskepticismu, který kategorizujeme jako odmítavý euroskepticismus.

Závěrem lze konstatovat, že ideové zařazení vybraných politických subjektů má přímý vliv na míru euroskepticismu. Odpovědi na stanovené výzkumné otázky se nacházejí v závěrech jednotlivých obsahových analýz. Jako vyloženě protievropský politický subjekt lze na základě výsledků analýzy označit hnutí SPD, které postavilo celou svou kampaň na negativním vyjadřování vůči EU. V kontrastu s SPD jsou zbylé zkoumané subjekty optimisticky vymezeny vůči EU. Mezi majoritně proevropské (s nízkou mírou euroskepse) lze tedy zařadit hnutí ANO, STAN a TOP 09. Druhá výzkumná otázka týkající se zdrojů stranického euroskepticismu je zodpovězena výše, a to v dílčích shrnutích analýzy subjektů.

Samotné přistoupení ČR do EU bylo z počátku vnímáno velmi pozitivně a i přes dílčí výzvy typu migrační krize či řecké dluhové krize nelze konstatovat,

že důsledkem je vznik vybraných politických subjektů. Výjimku představuje hnutí SPD, které je komplexně zaměřeno proti celému projektu EU. Na závěr lze konstatovat, že ČR není nejvíce euroskeptickou zemí, jak často uvádějí oficiální zdroje. Problém představuje spíše neinformovanost občanů o evropském politickém dění. Lze konstatovat, že domácí politická tematika je pro českého občana významnější než ta evropská, která je často označována za druhořadou.

SEZNAM PRAMENŮ A LITERATURY

Prameny

ANO 2011a. „Stanovy“ *anobudelip.cz* (online, Pdf). Dostupné z:
<<https://www.anobudelip.cz/file/edee/2018/stanovy-cistopis.pdf>> (28. 2. 2019)

ANO 2011b. „Pár slov o ANO“ *anobudelip.cz* (online, Pdf). Dostupné z:
< <https://www.anobudelip.cz/cs/o-nas/par-slov-o-ano/>> (29. 2. 2019)

ANO 2011c. „Program do voleb 2013“ *manifesto-project.wzb.eu* (online, Pdf).
Dostupné z: <https://manifesto-project.wzb.eu//down/originals/82430_2013.pdf>
(28. 2. 2019)

ANO 2011d. „Náš program pro volby do Evropského parlamentu“ *anobudelip.cz*
(online, Pdf). Dostupné z: <https://www.anobudelip.cz/cs/o-nas/eurovolby/detailni-program/> (28. 2. 2019)

ANO 2011e. „Teď, nebo nikdy“ *anobudelip.cz* (online, Pdf). Dostupné z:
<<https://www.anobudelip.cz/file/edee/2017/09/program-hnuti-ano-pro-volby-do-poslanecke-snemovny.pdf>> (28. 2. 2019)

„Babiš: Euro? Nechci další věc, do které bude zasahovat Brusel“ *idnes.cz* 26. 6.
2017 (online). Dostupné z:<https://www.idnes.cz/ekonomika/domaci/bloomberg-babis-rozhovor-suverenita.A170626_142447_ekonomika_rts> (1. 3. 2019)

Bartoníček, Radek. 2018. „Gazdík předčasně končí jako šéf Starostů. Chce to nový elán, vysvětluje“ *aktualne.cz* 13. 12. 2018 (online). Dostupné z:

<<https://zpravy.aktualne.cz/domaci/petr-gazdik-konci-jako-sef-starostu-nahradi-ho-sta/r~1cfab85efe1611e898daac1f6b220ee8/>> (1. 4. 2019)

Bastlová, Marie. 2017. „Piráti na cestě za pokladem aneb pust'ě nás na ně!“ *neovlivni.cz* 19. 12. 2017 (online). Dostupné z: <<https://neovlivni.cz/pirati-na-cesta-za-pokladem-aneb-pustte-nas-na-ne-2/>> (12. 3. 2019)

Bureš, Milan. 2019. „STAN a TOP 09 povedou do eurovoleb Pospíšil a Polčák. Na kandidátce je i Kateřina Jacques Bursíková“ *ihned.cz* 18. 2. 2019 (online). Dostupné z: <https://domaci.ihned.cz/c1-66484810-stan-a-top-09-povedou-do-eurovoleb-pospasil-a-polcak-na-kandidatce-je-i-katerina-jacques-bursikova> (3. 4. 2019)

„Česká pirátská strana (Piráti)“ *idnes.cz* 9. 10. 2013 (online). Dostupné z: <<https://www.idnes.cz/wiki/politika/pirati.K455078>> (10. 3. 2019)

Danda, Oldřich. 2017. „ANO je proti referendu o odchodu z EU, ale Unie nesmí vymýšlet ptákoviny“ *novinky.cz* 13. 11. 2017 (online). Dostupné z: <<https://www.novinky.cz/domaci/454750-ano-je-proti-referendu-o-odchodu-z-eu-ale-unie-nesmi-vymyslet-ptakoviny.html>> (28. 2. 2019)

Dočekal, Daniel. 2016. „The Pirate Bay se drží už 13 let. Navzdory všem snahám Hollywoodu“ *lupa.cz* 30. 8. 2016 (online). Dostupné z: <<https://www.lupa.cz/clanky/trinact-let-the-pirate-bay-navzdory-vsem-snaham-hollywoodu/>> (1. 3. 2019)

Dostál, Vratislav. 2016. „Starostové a nezávislí nemají podporu ve městech a chybí jim celostátní téma“ *denikreferendum.cz* 26. 9. 2016 (online). Dostupné z: <<http://denikreferendum.cz/clanek/23800-starostove-a-nezavisli-nemaji-podporu-ve-mestech-a-chybi-jim-celostatni-tema>> (2. 4. 2019)

„EPP Group“ *eppgroup.eu* (online). Dostupné z: <<https://www.eppgroup.eu/cs/>> (2. 4. 2019)

Erlingsson, Gissur, Persson, Mikael. 2011. „The Swedish Pirate Party and the 2009 European Parliament election: Protest or Issue Voting?“ *Political Studies Association*, 31(3): 121–128.

„EU si musí uvědomit, že rajske dny jsou za námi“ *top09.cz* 13.5. 2010 (online). Dostupné z: <<https://www.top09.cz/co-delame/medialni-vystupy/eu-si-musi-uvedomit-ze-rajske-dny-jsou-za-nami-2092.html>>

Hendrych, Lukáš. 2018. „Unie uzavírá obchodní dohody s celým světem. Vděčí za to i protekcionismu Donalda Trumpa“ *aktualne.cz* 11. 8. 2018 (online). Dostupné z: <<https://zpravy.aktualne.cz/zahranici/evropsky-parlament/unie-uzavira-obchodni-dohody-s-celym-svetem-vdeci-za-to-i-pr/r~f0d103ae9b5b11e8b295ac1f6b220ee8/>> (28. 2. 2019)

„Hodnotové desatero hnutí STAROSTOVÉ A NEZÁVISLÍ“ *starostove-nezavisli.cz* (online). Dostupné z: <<https://www.starostove-nezavisli.cz/o-nas/volebni-program-a-ideova-vychodiska>> (2. 4. 2019)

Charvát. Jan. 2015. „Pravice nebo levice? Analýza ideologie pirátských stran.“ *Central European Journal of Politics* 1 (1): 29–39.

„Jasná pozice k Ukrajině ve vládní koncepci pro EU chybí“ *euractiv.cz* 29. 4. 2015 (online). Dostupné z: <<https://euractiv.cz/section/aktualne-v-eu/opinion/jasna-pozice-k-ukrajine-ve-vladni-koncepci-pro-eu-chybi-012610/>> (4. 4. 2019)

„Jsme radikální hnutí. Okamura má novou stranu – SPD“ *ceskatelevize.cz*, 16. 6. 2015 (online). Dostupné z: <<http://www.ceskatelevize.cz/ct24/domaci/1537546-jsmeradikalni-hnuti-okamura-ma-novou-stranu-spd>> (20. 3. 2019)

„Kalousek je pro vládu s ČSSD tolerovanou komunisty“ *novinky.cz* (online). Dostupné z: <<https://www.novinky.cz/domaci/93939-kalousek-je-pro-vladu-s-cssd-tolerovanou-komunisty.html>> (3. 4. 2019)

Kopecký, Josef. 2015. „Neřešme oranžové vesty, ale migranty, vyzvala opozice. Koalice kývla“ *idnes.cz*, 15. 9. 2015 (online). Dostupné z: <https://www.idnes.cz/zpravy/domaci/neresme-nejake-oranzove-vesty-ale-migranty-vyzvala-opozice-koalice-kyvla.A150915_113917_domaci_kop> (20. 3. 2019)

Kopecký, Josef. 2015. „EU je jen do dobrého počasí, napsal Gazdík šéfovi Evropské rady Tuskovi“ *idnes.cz*, 10. 9. 2015 (online). Dostupné z: <https://www.idnes.cz/zpravy/domaci/eu-je-jen-do-dobreho-pocasi-pise-gazdik-v-dopise-sefovi-evropske-rady.A150910_151933_domaci_kop>

Koprleová, Iva. 2017. „Are Pirate Parties relevant to European politics?“ *ecfr.eu* 20. 1. 2017 (online). Dostupné z: <https://www.ecfr.eu/article/commentary_are_pirate_parties_relevant_to_european_politics_7221> (9. 3. 2019)

Kottová, Anna. 2017. „Rozpad dvojkoalice: Starostové půjdou do voleb bez lidovců. Chceme budovat identitu, řekl Gazdík“ *irozhlas.cz*, 25. 7. 2017 (online). Dostupné z: <https://www.irozhlas.cz/zpravy-domov/dvojkoalice-se-rozpada-starostove-chteji-jit-do-snemovnich-voleb-bez-lidovcu_1707251740_ako>

„Kromě Volného utíkají Okamurovi z SPD i další poslanci“ *ceskatelevize.cz*, 15. 3. 2019 (online). Dostupné z: <<https://ct24.ceskatelevize.cz/domaci/2761100-poslanec-lubomir-volny-odchazi-z-spd>> (20. 3. 2019)

Leinert, Ondřej, Šiploch, Jan. 2009. „Starosty a nezávislé do Evropského parlamentu povede Štětina“ *ihned.cz*, 21. 1. 2009 (online). Dostupné z: <<https://domaci.ihned.cz/c1-33150780-starosty-a-nezavisle-do-evropskeho-parlamentu-povede-stetina>> (1. 4. 2019)

Mach, Jiří. „Starostové a nezávislí nemají podporu ve městech a chybí jim celostátní téma“ *novinky.cz* (online). Dostupné z: <<https://tema.novinky.cz/top-09>> (3. 4. 2019)

Maškarinec, Pavel. 2017. „The Czech Pirate Party in the 2010 and 2013 Parliamentary Elections and the European Parliament Elections: Spatial Analysis of Voter Support.“ *Slovak Journal of Political Sciences* 17(1): 5–33.

Muller, Robert, Lopatka, Jan. 2017. „Far-right scores surprise success in Czech election.“ *reuters.com* 21.10.2017 (online). Dostupné z: <<https://www.reuters.com/article/us-czech-election-farright/far-right-scores-surprise-success-in-czech-election-idUSKBN1CQ0T3>> (20. 3. 2019)

Nová, Eliška. 2016. „Hnutí Starostové a nezávislí míří výše – až k budoucím ministrům“ *ceskapozice.lidovky.cz* 8. 11. 2016 (online). Dostupné z: <http://ceskapozice.lidovky.cz/hnuti-starostove-a-nezavisli-miri-vys-az-k-budoucim-ministrum-p7i-/tema.aspx?c=A161104_142754_pozice-tema_lube> (1. 4. 2019)

Novák, Pavel. 2012. „Neshody ohledně další evropské integrace mohou vést ke krizi koalice“ *irozhlas.cz* (online). Dostupné z: <<https://www.irozhlas.cz/zpravy->

domov/neshody-ohledne-dalsi-evropske-integrace-mohou-vest-ke-krizi-koalice_201206260651_lmanouro> (3. 4. 2019)

„Oficiální facebooková stránka Tomia Okamury“ *facebook.com* (online).
Dostupné z: <<https://www.facebook.com/tomio.cz/>>

„Oficiální internetové stránky Českého statistického úřadu“ *volby.cz* (online).
Dostupné z: <www.volby.cz> (5. 3. 2019)

„Okamura nebude za SPD kandidovat do Evropského parlamentu. Hnutí ho z voleb stáhlo“ *irozhlas.cz* 19. 3. 2019 (online). Dostupné z: <https://www.irozhlas.cz/zpravy-domov/tomio-okamura-evropsky-parlament-eurovolby-2019-spd_1903191036_jgr> (20. 3. 2019)

Pekajová, Lívía, Kubáň, Michal. „Rozhovor s Tomio Okamurou o EU“ *euroskop.cz* (online). dostupné z: <<https://www.euroskop.cz/9029/20458/-clanek/rozhovor-s-tomio-okamurou-o-eu/>> (21. 3. 2019)

Peksa, Mikuláš. 2017. „Chceme EU blíž občanům a férovější přístup k rozvojovým zemím“ *piratskelisty.cz* 14. 7. 2017 (online). Dostupné z: <<https://www.piratskelisty.cz/clanek-1710-chceme-eu-bliz-obcanum-a-ferovejsi-pristup-k-rozvojovym-zemim>> (12. 3. 2019)

Pergl, Tomáš. 2019. „Oficiální vyjádření k postoji hnutí k EU.“ Prohlášení tiskového mluvčího zaslaný emailem. Lipník nad Bečvou, 4. 4. 2019.

„Petice pod vznik České pirátské strany“ *abclinuxu.cz* 19. 4. 2009 (online).
Dostupné z: <<http://www.abclinuxu.cz/blog/BoodOk/2009/4/petice-pod-vznik-ceska-piratske-strany>> (2. 3. 2019)

Piráti 2010. „Program pro volby do sněmovny 2010“ (online, Pdf). Dostupné z: <https://wiki.pirati.cz/volby2010/komplet#obcanska_prava_a_svobody> (12. 3. 2019)

Piráti 2013. „Program pro volby do sněmovny 2013“ (online, Pdf). Dostupné z: <<https://wiki.pirati.cz/volby2013/program?redirect=1>> (12. 3. 2019)

Piráti 2014a. „Volební program pro volby do Evropského parlamentu v roce 2014“ (online, Pdf). Dostupné z: <https://wiki.pirati.cz/volby2014/program_ep> (13. 3. 2019)

Piráti 2014b. „Společný program Pirátských stran pro volby do Evropského parlamentu v roce 2014“ (online, Pdf). Dostupné z: <<https://wiki.pirati.cz/zo/spolecnyep2014>> (12. 3. 2019)

Piráti 2017. „Volební program černé na bílém pro volby 2017 do poslanecké sněmovny“ (online, Pdf). Dostupné z: <https://manifesto-project.wzb.eu//down/originals/2018-2/82953_2017.pdf> (12. 3. 2019)

Piráti 2018. „Stanovy České pirátské strany“ (online, Pdf). Dostupné z: <<https://www.pirati.cz/o-nas/stanovy.html>> (12. 3. 2019)

Piráti 2019. „Volební program“ (online, Pdf). Dostupné z: <<https://eu2019.programydovoleb.cz/strana/pirati/program>> (12. 3. 2019)

Piráti 2019a. „Oficiální stránky věnující se eurovolbám“ (online). Dostupné z: <<https://evropapotrebuje.cz>> (19. 3. 2019)

„Programy do voleb. Evropský parlament“ *eu2019.programydo voleb.cz* (online). Dostupné z: <<https://eu2019.programydo voleb.cz/>> (2. 4. 2019)

„Předsedou Pirátské strany byl zvolen Ivan Bartoš“ *lidovky.cz*, 25. 10. 2009 (online). Dostupné z: <https://www.lidovky.cz/domov/predsedou-piratske-strany-byl-zvolen-ivan-bartos.A091025_120305_ln_domov_jem> (4. 4. 2019)

Richterová, Olga. 2017. „Rozhovor: Jak se starostuje v Mariánských Lázních“ *piratskelisty.cz* 4. 6. 2017 (online). Dostupné z: <<https://www.piratskelisty.cz/clanek-1688-rozhovor-jak-se-starostuje-v-marianskych-laznich>> (8. 3. 2019)

Školka, Andrej. 2000. „Populism in central Eastern Europe.“ *Thinking Fundamentals, IWM Junior Visiting Fellows Conferences* (online). Dostupné z: <<<http://www.iwm.at/wpcontent/uploads/jc-09-11.pdf>>> (20. 3. 2018)

„Smlouva o dlouhodobé spolupráci“ *top09.cz* 9. 7. 2009 (online). Dostupné z: <https://www.top09.cz/files/soubory/smlouva-o-dlouhodobé-spolupraci-mezi-top-09-a-stan_37.pdf> (1. 4. 2019)

SPD 2016a. „Politický program SPD“ (online). Dostupné z: <<https://www.spd.cz/program>> (21. 3. 2019)

SPD 2016b. „Stanovy politického hnutí“ (online). Dostupné z: <file:///Users/jyryna/Desktop/Stanovy_politického_hnuti__Svoboda_a_prima_democracie-Tomio_Okamura.pdf> (21. 3. 2019)

SPD 2017a. „Demokracii a svobodu – už nikdy o nás bez nás“ (online). Dostupné z: <<https://www.spd.cz/program>> (21. 3. 2019)

SPD 2017b. „Zahraniční politika“ (online). Dostupné z: <<https://www.spd.cz/uploads/stranky/1/dokumenty/zahranicni-politika.pdf>> (21. 3. 2019)

SPD 2019. „Tomio Okamura – SPD“ 18. 3. 2019 (online). Dostupné z: <<https://www.facebook.com/tomio.cz/posts/2472592436084890>> (21. 3. 2019)

STAN 2015. 2015. „Deset bodů pro bezpečnější Evropu“ *starostove-nezavisli.cz*, 20. 11. 2015 (online). Dostupné z: <<https://www.starostove-nezavisli.cz/volby/archiv/krajske-volby-2016/deset-bodu-pro-bezpecnejsi-evropu>> (2. 4. 2019)

STAN 2017a. 2017. „Stanovy“ *starostove-nezavisli.cz*, 25. 3. 2017 (online). Dostupné z: <<https://www.starostove-nezavisli.cz/o-nas/stanovy>> (2. 4. 2019)

STAN 2019. 2019. „Výsledky voleb“ *starostove-nezavisli.cz* (online). Dostupné z: <<https://www.starostove-nezavisli.cz/volby/vysledky-voleb>> (1. 4. 2019)

„Svoboda a přímá demokracie“ *tema.novinky.cz* (online). Dostupné z: <<https://tema.novinky.cz/svoboda-a-prima-demokracie>> (20. 3. 2019)

TOP 09a. „Programová východiska a principy“ *top09.cz* (online). Dostupné z: <<https://www.top09.cz/proc-nas-volit/programova-vychodiska-a-principy/>> (3. 4. 2019)

TOP 09b. „Volební program politické strany TOP 09“ *top09.cz* (online). Dostupné z: <<https://www.top09.cz/proc-nas-volit/volebni-program/volebni-program-2017/>> (3. 4. 2019)

TOP 09, STAN 2010. 2010. „Volební program TOP 09“ *top09.cz* (online, Pdf). Dostupné z: <https://www.top09.cz/files/soubory/volebni-program-2010-doposlanecke-snemovny_85.pdf> (2. 4. 2019)

TOP 09, STAN 2013. 2013. „Volební program TOP 09“ *top09.cz* (online, Pdf). Dostupné z: <https://www.top09.cz/files/soubory/volebni-program-2013-doposlanecke-snemovny_894.pdf> (2. 4. 2019)

TOP 09, STAN 2014. 2014. „Volební program TOP 09“ *top09.cz* (online, Pdf). Dostupné z: <https://www.top09.cz/files/soubory/volebni-program-do-evropskeho-parlamentu-2014_1043.pdf> (2. 4. 2019)

STAN 2017b. 2017. „Volební program STAN“ *starostove-nezavisli.cz* (online, Pdf). Dostupné z: <https://www.starostove-nezavisli.cz/fmfile/0/files/STAN_program_17_final.pdf> (2. 4. 2019)

TOP 09 2017. 2017. „Stanovy politické strany TOP 09“ *top09.cz* 13. 12. 2017 (online). Dostupné z: <<https://www.top09.cz/dokumenty/stanovy/>> (3. 4. 2019)

Vaněk, Martin. 2014. „Kandidátka hnutí Ano 2011 Dita Charanzová: Mnozí europoslanci selhali“ *denik.cz* 12. 5. 2014 (online). Dostupné z: <https://prazsky.denik.cz/zpravy_region/kandidatka-ano-2011-dita-charanzova-mnozi-europoslanci-selhali-20140512.html> (28. 2. 2019)

Vrba, Martin. 2017. „Jsou Piráti novou levicí?“ *a2larm.cz*, 27. 10. 2017 (online). Dostupné z: <<https://a2larm.cz/2017/10/jsou-pirati-novou-levici/>> (4. 4. 2019)

„Zápis z Ustavujícího fóra ČPS“ *wiki.pirati.cz* 28. 6. 2009 (online). Dostupné z: <https://wiki.pirati.cz/_media/cf/cps_zapis1.pdf> (2. 3. 2019)

Literatura

„Alliance of liberals and democrats for Europe.“ (online). Dostupné z: <<https://alde.eu/en/>> (23. 2. 2019)

„ANO 2011 – politické hnutí.“ *aktualne.cz* 28. 11. 2013 (online). Dostupné z: <<https://www.aktualne.cz/wiki/politika/politicke-strany/ano-2011-politicke-hnuti/r~i:wiki:4007/?redirected=1551366209>> (22. 2. 2019)

„Babiš podle očekávání obhájil pozici předsedy hnutí ANO.“ *multimedia.ctk.cz* (online) Dostupné z: < <https://multimedia.ctk.cz/video/document/18007643/41>> (19. 2. 2019)

Beneš, Vít. 2008. „Diskurzivní analýza.“ Pp. 92–125 in Petr Drulák (ed.). *Jak zkoumat politiku*. Praha: Portál.

Boros, Tamás, Vasali, Zoltán. 2013. *The Rise of Euroskepticism and Possible Responses prior to the 2014 European Parliamentary Elections*. Brussels: Foundation for European Progressive Studies.

Brack, Nathalie, Startin, Nicholas. 2015. „Introduction: Euroscepticism, from the margins to the mainstream“. *International Political Science Review* 36 (3): 239–249.

Cabada, Ladislav. 2014. „Strany mezery v České republice a ve střední Evropě: náčrt možností a limitů.“ Pp. 105–123 in: Kubát, Michal, Lebeda, Tomáš a kol. (eds.) *O komparativní politologii a současné české politice*. Praha: Karolinum.

Conti, Nicolo. 2003. „Party Attitudes to European Integration: A Longitudinal Analysis of the Italian Case“ *SEI Working paper No 70. Sussex European Institute* (online; Pdf). Dostupné z: <<https://www.sussex.ac.uk/webteam/gateway/file.php?name=epern-working-paper-13.pdf&site=266>> (19. 2. 2019)

Conti, Nicolo, Verzichelli, Luca. 2002. „The European Dimension of political discours in Italy. A Longitudinal Analysis of Party Preferences (1950–2001).“ *CIRCa Working Paper No. 12* (online; Pdf). Dostupné z: <https://www.circap.org/uploads/1/8/1/6/18163511/occ_12.pdf> (19. 2. 2019)

Červenka, Jan. 2017. „Stranické preference a volební model v září 2017.“ *cvvm.cz* (online). Dostupné z: <https://cvvm.soc.cas.cz/media/com_form2content/documents/c2/a4415/f9/pv170925.pdf> (20. 2. 2019)

Di Mauro, Danilo, Memoli, Vincenzo. 2016. *Attitudes Towards Europe Beyond Euroscepticism. Supportins the European Union through the Crisis*. UK: Palgrave Macmillan.

Flood, Christopher. 2002a. „The challenge of euroscepticism.“ Pp. 73–84 in: Jackie Gower (ed.) *The European Union Handbook*. London: Fitzroy Dearborn.

Flood, Christopher. 2002b. „Euroscepticism: A problematic concept.“ *University of Surrey*, September 2002 (online; Pdf). Dostupné z: <<https://www.uaces.org/documents/papers/0201/flood.pdf>> (16. 2. 2019)

Flood, Christopher, Usherwood, Simon. 2007. „Ideological Factors in Party Alignments on the EU: A Comparison of Three Cases.“ *University of Surrey*, May 2007 (online; Pdf). Dostupné z: <<http://aei.pitt.edu/7875/1/flood-c-02c.pdf>> (17. 2. 2019)

Hanley, Sean. 2010a. „The Consolidation of Centre-right Parties in the Czech Republic as an Issue for Comparative Analysis“ *Politologický časopis / Czech Journal of Political Science* 17 (2): 115–132.

Hanley, Sean. 2011. „Dynamika utváření nových stran v České republice v letech 1996–2010: hledání možných příčin politického zemětřesení.“ *Sociologický časopis* 47 (1): 115–136.

Harmsen, Robert, Spiering, Menno. 2004. „Introduction: Euroscepticism and the Evolution of European Political Debate.“ Pp. 13–35 in Robert Harmsen, Menno Spiering (eds.). *Euroscepticism: Party Politics, National Identity and European integration*. Amsterdam: Rodopi.

Havlík, Vlastimil, Kaniok, Petr. 2006. *Euroskepticismus a země střední a východní Evropy*. Brno: Masarykova univerzita.

Havlík, Vlastimil. 2008. „Jak je měřit? Přístupy a metody analýzy postojů politických stran k evropské integraci.“ *Středoevropské politické studie* (online), 10 (4): 340–369. Dostupné z: <<https://journals.muni.cz/cepsr/article/view/4433/6129>>

Hendl, Jan. 2005. *Kvalitativní výzkum. Základní metody a aplikace*. Praha: Portál.

Hopkin, Jonathan, Paolucci, Caterina. 1999. „The business firm model of party organisation.“ *Case from Spain and Italy*, 35 (3): 307–339.

Hug, Simon. 2001. *Altering Party Systems. Strategic Behavior and the Emergence of New Political Parties in Western Democracies*. Ann Arbor: The University of Michigan Press.

Hsieh, Hsiu-Fang; Shannon, Sarah E. 2005. „Three Approaches to Qualitative Content Analysis.“ *Qualitative Health Research*, 15 (9): 1277–1288.

„I. vláda Andreje Babiše (13.12.2017-27.6.2018).“ *vlada.cz* 8. 1. 2018 (online). Dostupné z: <<https://www.vlada.cz/cz/clenove-vlady/historie-minulych-vlad/prehled-vlad-cr/1993-2017-cr/andrej-babis-i/prehled-clenu-vlady-andreje-babise-13-12-2017-27-06-2018-166989/>> (26. 2. 2019)

Just, Petr. 2015. „Euroskepticismus a euroskeptické strany ve volbách do Evropského parlamentu 2014 v ČR a na Slovensku.“ *The Journal of the Central European Political Science Association*, 11 (1): 113–123. Dostupné z: <<https://www.politicsincentraleurope.eu/documents/file/Volume%2011%20-%20Number%201S%20-%20April%20-%202015.pdf#page=114>> (13. 3. 2019)

Sartori, Giovanni. 2005. *Strany a stranický systém: schéma pro analýzu*. Praha: CDK.

Lucardie, Paul. 2000. „Prophets, Purifiers and Prolocutors: Towards a Theory on the Emergence of New Parties.“ *Party Politics* 6 (2): 175–185.

Kaniok, Petr. 2005. „Měkký a tvrdý euroskepticismus: dva projevy téhož?“ *Politologický časopis* (2): 152–163.

Kaniok, Petr. 2007. „Uchopení neuchopitelného? Stranický euroskepticismus v kontextu pozitivních postojů politických stran k EU.“ *Politologický časopis*, 14 (4): 345–361.

Kaniok, Petr. 2011. „Statická, či dynamická unie. Euroskepticismus a vnitřní legitimita evropské integrace.“ *Mezinárodní vztahy* 47 (4): 78–93.

Kopecký, Petr, Cas Mudde. 2002 „The Two Sides of Euroscepticism: Party Positions on European Integration in East Central Europe.“ *European Union Politics* 3 (3): 297–326. Dostupné z: <https://www.researchgate.net/publication/249733511_The_Two_Sides_of_EuroscepticismParty_Positions_on_European_Integration_in_East_Central_Europe> (14. 2. 2019)

Kopeček, Lubomír. 2004. „Euroskeptici, europeanisté, euroentuziisté, eurofobové – jak s nimi pracovat?“ *Politologický časopis*, 11 (3): 240–263.

Kořan, Michal. 2008. „Jednopřípadová studie.“ Pp. 29–61 in: Petr Drulák (ed.). *Jak zkoumat politiku*. Praha: Portál.

Kubátová, Zuzana. 2011. „Andrej Babiš: Korupce překročila únosnou mez.“ *ihned.cz* 19. 9. 2011 (online). Dostupné z: <<https://archiv.ihned.cz/c1-52891140-andrej-babis-korupce-prekrocila-unosnou-mez>> (13. 2. 2019)

Kunštát, Daniel. 2013. „Stranické preference a volební model v září 2013.“ *cvvm.cz* (online). Dostupné z: <https://cvvm.soc.cas.cz/media/com_form2content/documents/c2/a1399/f9/pv130924.pdf> (20. 2. 2019)

Leconte, Cécile. 2010. *Understanding Euroscepticism*. France: Palgrave.

Novák, Miroslav. 1997. *Systémy politických stran. Úvod do jejich srovnávacího studia*. Praha: Sociologické nakladatelství.

Pokorný, Jakub, Wirnitzer, Jan. 2011. „Babišův boj s korupcí funguje, důvěřuje mu až třetina lidí.“ *idnes.cz* 9. 12. 2011 (online). Dostupné z: <https://www.idnes.cz/zpravy/domaci/babisuv-boj-s-korupci-funguje-duveruje-mu-az-tretina-lidi.A111208_211326_domaci_brd> (13. 2. 2019)

Ray, Leonard. 2007. „Validity of measured party positions on European integration: Assumptions, approaches, and a comparison of alternative measures.“ *Electoral Studies*, 26 (1): 11–22.

Riishøj, Søren. 2004. „Europeanisation and Euro-scepticism. Experiences from Poland and the Czech Republic.“ *Středoevropské politické studie* 6 (4). Dostupné z: <<https://journals.muni.cz/cepsr/article/view/4051/5269>> (21. 2. 2019)

„Rejstřík politických stran a politických hnutí.“ *mvcr.cz* (online) Dostupné z: <https://aplikace.mvcr.cz/seznam-politickyh-stran/Vypis_Rejstrik.aspx?id=368
<<https://www.volby.cz/pls/senat/se1?xjazyk=CZ&xdatum=20121012>>
(19. 2. 2019)

Rohrschneider, Robert, Whitefield, Stephen. 2006. „Political Parties, Public Opinion and European Integration in Post-Communist Countries.“ *European Union Politics* 7 (1): 141–160.

Rovný, Jan. 2004. „Conceptualising Party-based Euroscepticism: Magnitude and Motivations. College of Europe.“ *College of Europe* 29 (1): 31–48. Dostupné z: <<http://www.coleurop.be/content/publications/pdf/Collegium29.pdf>>.

Rychlík, Martin. 2011. „Andrej Babiš: V Česku se od revoluce prošustrovalo 2000 miliard korun.“ *ceskapozice.cz* 21. 9. 2011 (online). Dostupné z: <http://ceskapozice.lidovky.cz/andrej-babis-v-cesku-se-od-revoluce-prosustrovalo-2000-miliard-korun-10t-/tema.aspx?c=A110921_052741_pozice_36428> (13. 2. 2019)

Sikk, Allan. 2010. „Newness as a Winning Formula for New Political Parties.“ *Party Politics* 18 (4): 465–486.

Szczerbiak, Aleks Taggart, Paul. 2001. „Parties, Positions and Europe: Euroscepticism in the EU Candidate States of Central and Eastern Europe.“ *SEI Working Paper*, 46 (2): 1–39.

Szczerbiak, Aleks Taggart, Paul. 2002. „The Party Politics of Euroscepticism in EU Member and Candidate States.“ *SEI Working Paper*, 51 (6): 1–45.

Szczerbiak, Aleks, Paul Taggart. 2008a. „Introduction: Opposing Europe? The Politics of Euroscepticism in Europe“ Pp. 1–15 in: Aleks Szczerbiak, Paul Taggart (eds.) *Opposing Europe? The Comparative Party Politics of Euroscepticism*. New York: Oxford University Press.

Szczerbiak, Aleks, Paul Taggart. 2008b. „Theorizing Party-Based Euroscepticism: Problems of Definition.“ Pp. 238–263 in: Aleks Szczerbiak, Paul Taggart (eds.) *Opposing Europe? The Comparative Party Politics of Euroscepticism*. New York: Oxford University Press.

Šárovec, Daniel. 2018. „Nástup nových politických stran v ČR od roku 2013: hnutí ANO 2011 a Úsvit přímé demokracie pohledem konceptu novosti.“ *ceeol.com* (online). Dostupné z: <<https://www.ceeol.com/search/view-pdf?id=622537>> (25. 2. 2019)

Taggart, Paul. 1998. „A Touchstone of Dissent: Euroscepticism in Contemporary Western European Party Systems.“ *European Journal of Political Research*, 33 (3): 363–388.

Topaloff, Lubomir K. 2012. *Political Parties and Euroscepticism*. UK: Palgrave Macmillan.

„Treaty of Lisbon.“ 2007. (online). Dostupné z. : <<https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/?uri=celex%3A12007L%2FTXT>> (1. 2. 2019)

Vasilopoulou, Sofia. 2019. Rethinking party-based Euroscepticism: A redefined typology. *ResearchGate* (online). Dostupné z: <https://www.researchgate.net/publication/266482477_Rethinking_partybased_Euroscepticism_A_refined_typology> (20. 1. 2019)

Veebel, Viljar. 2017. „Opposing the European Union or Looking for More Reforms: Different Facets of Euroscepticism in Estonia.“ *Romanian Journal of European Affairs* (17) 2: 89–107. Dostupné z: <<https://eds.b.ebscohost.com/eds/pdfviewer/pdfviewer?vid=2&sid=3fdb56ad-6f2e-4f7b-8e05-d3c57d450532%40sessionmgr102>> (2. 2. 2019)

Yin, Robert K. 2003. „Case study research: Design and methods.“ (online) Dostupné z: <http://eds.b.ebscohost.com/eds/pdfviewer/pdfviewer?vid=0&sid=-94097b28-7e1d-4e4a-b092-ff2ee270f611%40sessionmgr102> (19. 1. 2019)

„Zákon o sdružování v politických stranách a v politických hnutích.“ (online) Dostupné z: <<https://www.psp.cz/docs/laws/1991/424.html>> (4. 2. 2019)

„Zákon č. 247/1995 Sb.“ *zakonyprolidi.cz* (online). Dostupné z:
<<https://www.zakonyprolidi.cz/cs/1995-247>> (24. 3. 2019)

SEZNAM POUŽITÝCH ZKRATEK

ALDE	–	Aliance liberálů a demokratů v Evropě
ANO	–	Asociace nespokojených občanů
ČR	–	Česká republika
EEP	–	Evropská lidová strana
EP	–	Evropský parlament
ES	–	Evropské společenství
EU	–	Evropská unie
KSČM	–	Komunistická strana Čech a Moravy
NATO	–	Severoatlantická aliance
NSK	–	Nezávislí starostové pro kraj
STAN	–	STAROSTOVÉ a NEZÁVISLÍ
SPD	–	Svoboda a přímá demokracie – Tomio Okamura
TOP 09	–	Tradice, Odpovědnost, Prosperita 2009
USA	–	Spojené státy americké
VB	–	Velká Británie

SEZNAM GRAFŮ

Graf č. 1: Euroskeptické vnímání EU členskými státy	13
--	----

SEZNAM OBRÁZKŮ

Obrázek č. 1: Pyramida znázorňující Floodovu typologii	22
---	----

SEZNAM TABULEK

Tabulka č. 1: Tabulka obsahující obě verze typologie	17
Tabulka č. 2: Typologie dle Kopeckého a Muddeho	19
Tabulka č. 3: Znázornění typologie na základě textu P. Kanioka do tabulky	24
Tabulka č. 4: Tabulka vycházející z textů Nicolý Contiho a Luky Verzichelliho	26
Tabulka č. 5: Tabulka vycházející z typologie Søren Riishøje	28
Tabulka č. 6: Tabulka navržené typologie euroskepticismu	31
Tabulka č. 7: Specifikace míry euroskepticismu u hnutí ANO 2011 na základě navržené typologie	41
Tabulka č. 8: Specifikace míry euroskepticismu u České pirátské strany na základě navržené typologie	48
Tabulka č. 9: Specifikace míry euroskepticismu u SPD na základě navržené typologie	54
Tabulka č. 10: Specifikace míry euroskepticismu u hnutí STAN na základě navržené typologie	61
Tabulka č. 11: Specifikace míry euroskepticismu u TOP 09 na základě navržené typologie	66

ABSTRAKT

Diplomová práce se zabývá postoji českých nově vzniklých politických stran k Evropské unii v období od roku 2010 až po první kvartál roku 2019. Konkrétně proběhne analýza pěti politických subjektů – ANO 2011, Česká pirátská strana, Svoboda a přímá demokracie – Tomio Okamura, STAROSTOVÉ A NEZÁVISLÍ a TOP 09. Cílem práce je pomocí autorkou navržené typologie euroskepticismu analyzovat, zda ideové rozložení subjektů na pravolevé škále ovlivňuje jejich míru euroskepticismu. Práce se člení na dvě hlavní kapitoly. První část zahrnuje teoretické vymezení již existujících typologií, na závěr bude předložena uzpůsobená verze existujících typologií. Druhá část se věnuje popisu jednotlivých politických subjektů, obsahové analýze stranických dokumentů a následné aplikaci typologie s cílem určit míru euroskepticismu. Na základě zjištěných informací bude možné stanovit závěr a odpovědět tak na stanovené výzkumné otázky a hypotézu.

Klíčová slova: euroskepticismus, Česká republika, ANO 2011, Piráti, SPD, STAN, TOP 09, Evropská unie

ABSTRACT

Thesis deals with the approaches of the Czech new political parties to the European Union in the period from 2010 to the first quarter of 2019. Specifically, there will be an analysis of five political subjects – ANO 2011, Czech Pirate Party, Freedom and Direct Democracy – Tomio Okamura, MAYORS AND INDEPENDENCE and TOP 09. The aim of the thesis is to analyze whether the ideological distribution of subjects on the right-hand scale influences their level of euroscepticism by the author of the typology of euroscepticism proposed by the author. The thesis is divided into two main chapters. The first part is divided to the theoretical presentation of the existing typologies and the customized version of existing typologies will be presented at the end. The second part deals with the description of individual political subjects, the content analysis of party documents and the subsequent application of typology in order to determine the

level of euroscepticism. Based on the information obtained, it will be possible to establish a conclusion and answer the research questions and hypothesis.

Keywords: Euroscepticism, Czech republic, ANO 2011, Pirates, SPD, STAN, TOP 09, European Union